

Ånge kommun

- Bobergsgymnasiet i framtiden – dimensionering och ambitionsnivå

Rapport

2024-01-12

Helene Ersson

Innehåll

Sammanfattning och rekommendationer	Sid 3
Uppdrag och genomförande	5
Utgångsläget för uppdraget	6
Bobergsgymnasiet idag	13
Underlag för planering	22
Iakttagelser och rekommendationer	39
Bilagor	45

Sammanfattning och rekommendationer

Kommunens kostnad för en invånare som går fem år i förskolan, tio år i grundskolan (inklusive förskoleklass) och tre år i gymnasiet är 2,4 mnkr. Befolkningens skatteinbetalningar under förvärvsåren är till stor del transfereringar över sin egen livstid dvs efterskottsbetalning av sin utbildning och förskottsbetalning av sin äldreomsorg och sjukvård.

En genomförd gymnasieutbildning med examen eller studiebevis är en av de viktigaste faktorerna för att en ung människa ska kunna etablera sig i samhället.

Idag går i genomsnitt 80 elever per årskurs på Bobergsgymnasiet, därav knappt 10 elever som kommer från en annan kommun. Knappt 40 invånare väljer varje år ett gymnasium i en annan kommun.

Antalet invånare i gymnasieåldern i Ånge kommun kommer att minska de närmaste åren för att sedan stabiliseras på en lägre nivå. Vid kommunens grundskolor går idag 85 elever i årskurs 9. Det finns signaler på att bara hälften av eleverna ser framför sig att de går på Bobergsgymnasiet nästa år.

Det är dyrare per elev för små kommuner att driva gymnasieskola då det är svårt att använda lokaler effektivt och få till optimala gruppstorlekar. Samtidigt är det val som många mindre kommuner t ex landsbygdskommuner enligt SKR:s definition (Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort och lågt pendlingsmönster) ändå gör, då det är långt till närmaste större tätort eller stad. Av de nio kommuner som betraktas som landsbygdskommuner med 5000-9999 invånare har åtta kommuner egen gymnasieskola.

Ånge kommuns gymnasieskola bedriver en bra utbildning med betygspoäng i nivå med rikssnittet. Utbildningen är kostnadseffektiv, relativt andra mindre kommuners gymnasieskolor.

Avveckling eller satsning?

Att lägga ner hela Bobergsgymnasiet innebär att samtliga elever från Ånge kommun måste söka sig till annan studieort. Det innebär att maximalt 255 elever studerar på annan ort. Den interkommunal ersättningen för elevernas studier på annan ort beräknas till 30-35 mnkr per år. Till det kommer kostnader för resor och inackordering. Det ska jämföras med dagens 30 mnkr för Bobergsgymnasiet (exkl kompensatoriska uppdrag) och 13 mnkr för interkommunal ersättning.

Med ett tätare och mer systematiskt samarbete med grundskolorna i kommunen bedöms det finnas goda möjligheter att öka andelen grundskoleelever i Ånge kommun som väljer att studera vid Bobergsgymnasiet i stället för annan studieort. Bobergsgymnasiet bedöms ha förutsättningar att inom några områden attrahera elever från andra kommuner:

- Fler elever från Bräcke kommun kan vara intresserade av att studera i Ånge om det finns en fungerande kollektivtrafik över länsgränsen.
- Idag är det fyra-fem elever i varje årskurs som läser Fordon och Transport, inriktning Transport på annan studieort. Genom att erbjuda inriktningen i Ånge bedöms det även intressera elever från andra kommuner.
- Ånges hockeygymnasium har idag 22 elever från andra kommuner. Det finns goda förutsättningar att öka intresset ytterligare.

Vid en satsning på gymnasieskolan krävs att programråden utvecklas. Då även vuxenutbildningen är en resurs i kompetensförsörjningen bör barn- och utbildningsavdelningen leda det strategiska arbetet med kompetensförsörjning, med ett 4-5-årsperspektiv.

Forts.

Sammanfattning och rekommendationer

Forts.

Öka samarbetet i Västernorrland för sänkning av interkommunal ersättning

Om samtliga elever från Ånge som valt att studera på annan ort valt JGY i stället för någon av de kommunala gymnasier i Västernorrland hade den interkommunala ersättningen varit 2,3 mnkr lägre.

Eftersom eleverna i Ånge i lika stor del väljer JGY som Sundsvalls gymnasium borde det vara en strävan att hålla samma internprislista. Det intresset borde vara gemensamt för flera kommuner i Västernorrland, då höga ersättningsnivåer även innebär ett större intresse för externa aktörer att etablera fristående gymnasieskolor i länet. Ett annat alternativ för Ånge kommun är att säga upp samarbetsavtalet med Västernorrlands kommuner, vilket för eleverna är ett sämre alternativ.

Det finns anledning att ta del av de erfarenheter av ett gemensamt kommunalförbund som finns vid JGY. Ett alternativ för att sänka kostnaden för gymnasieskolan med bibehållen utbildningskvalitet kan vara att etablera ett kommunalförbund med en eller flera kommuner i Västernorrland. Ett annat alternativ kan vara att tillsammans med JGY utreda konsekvenserna av att bli medlem i det jämtländska kommunalförbundet.

Övriga rekommendationer

- Se elevens utbildning ur ett 0-19-årsperspektiv. Förstärk samarbetet mellan grundskolan och gymnasieskolan.
- Följ upp och utveckla programråden. Låt utbildningsavdelningen leda det strategiska arbetet med kompetensförsörjning, då med ett 4-5-årsperspektiv.
- Öka elevernas kunskap redan i grundskolan om vilka yrken och arbetsplatser som finns, samt vilka utbildningar som krävs för det. Ha en tydlig struktur för studie- och yrkesvägledningen.
- De elever som har ambitionen att läsa vid universitet eller högskola ska ha en bred inblick i vilka möjligheter det finns att komma tillbaka och få kvalificerade uppdrag hos arbetsgivare i Ånge kommun.
- Etablera ett för Barn- och utbildningsavdelningen gemensamt arbetssätt för en långsiktig kompetensförsörjning av pedagoger.
- Öka satsningar på att fler utbildningar får en jämnare könsfördelning.
- Identifiera i vilka sammanhang målgruppen dvs ungdomar som går i åk 8 och 9 är i Ånge av andra skäl och använd tillfället för information om möjligheten att läsa vid Bobergsgymnasiet.
- Barn- och utbildningsavdelningen bör ha delegation att besluta om att pausa program.
- Analysera rapporterade uppgifter till SCB och Skolinspektionens elevenkät.

Uppdrag och genomförande

Inför kommande år har Ånge kommun ett sviktande elevunderlag i kommunens grundskolor, vilket direkt påverkar antalet elever som söker och antas vid Bobergsgymnasiet.

Ånge kommun behöver därför utreda hur Bobergsgymnasiet ska dimensioneras i framtiden.

Beskrivning av uppdraget

Uppdraget är att belysa följande delar:

- Elevernas efterfrågan av program och inriktningar, även fördelat mellan yrkesinriktade och högskoleförberedande program.
- Näringslivets behov och konsekvenser av framtida etableringar, samt det totala arbetskraftsbehovet
- Dimensionering av gymnasieplatser och program i Västernorrland och Jämtland
- Kommunens ambitionsnivå – politisk styrning och viljeinriktning
- Möjlighet till mottagning av elever från andra kommuner
- Möjlighet till idrottsinriktningar. Som exempel nämns hästsport, fotboll och ishockey
- Förutsättningar för ett tätare samarbete med andra t ex Jämtlands gymnasieförbund och övriga gymnasier i Västernorrland
- Ekonomisk hållbarhet för kommunen vad det gäller antal program och gruppstorlekar

Projektorganisation

Uppdraget har genomförts av Helene Ersson, utredare med mer än 30 års erfarenheter av kommunal verksamhet och kommunal revision.

Framtagning av underlag

Utredningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier t ex Ånge kommuns tidigare politiska beslut om gymnasieskolan, fastställda mål och indikatorer för utbildning/barn och unga, Skolverkets regionala planeringsunderlag, Samverkansavtal Västernorrlands kommuner och JGY, elevenkät och personalenkät, budget och utfall åren 2021 – 2024 samt rapport från TYA om arbetskraftsbehov inom Transportsektorn.
- Intervjuer med företrädare för politisk ledning, barn- och utbildningsavdelningens ledning, Bobergsgymnasiets ledning, näringslivskontoret, kommunens HR, JGY, TYA, Ånge IK och Ånge RK. Samtliga intervjuer har skett via Teams eller telefon.
- Workshop med Bobergsgymnasiets personal den 8 nov 2023.
- Jämförelse med andra kommuner för att identifiera skillnader i kvalitet och ekonomi. Det har skett genom analys av tillgänglig statistik i databasen Kolada, www.kolada.se och uppgifter hämtade från www.scb.se och www.ekonomifakta.se.

Delavstämning

Delrapportering till beställaren gjordes den 13 november den 13 december och den 4 januari 2024.

Rapport

I den föreliggande rapporten sammanfattas kartläggningen och därtill hörande rekommendationer. Samtliga intervjuade har fått möjligheten att faktakontrollera de kartläggande delarna av rapporten.

Slutrapporten lämnades till beställaren den 12 januari 2024.

Utgångsläget för uppdraget

För att fastställa utgångsläget för uppdraget har följande använts:

- Demografisk utveckling – invånare i åldern 16-18 år åren 2002 till 2023, med prognos fram till år 2040
- Jämförelse med andra kommuner med 5000-9999 invånare och egen kommunal gymnasieskola.
- Tidigare utredning *Gymnasieskolans utveckling* från 2018
- Gällande överenskommelser och strategier med övriga kommuner i Västernorrland och JGY
- En sammanställning över tidigare kommunala beslut som påverkat Bobergsgymnasiets nuvarande programutbud.
- Politiska ambitioner och mål

Demografi och jämförelse med andra

Demografisk utveckling – åldern 16-18 år

År 2008 bodde 480 personer i åldern 16-18 år i Ånge kommun. Fram till år 2014 minskades befolkningen i aktuell åldersgrupp till 300 personer och fram till nu har det varit relativt konstant. Prognosen de närmaste åren är att antalet minskar till 265 personer för att sedan vara relativt konstant. Se diagram nedan. Det röda strecket markerar nuläget.

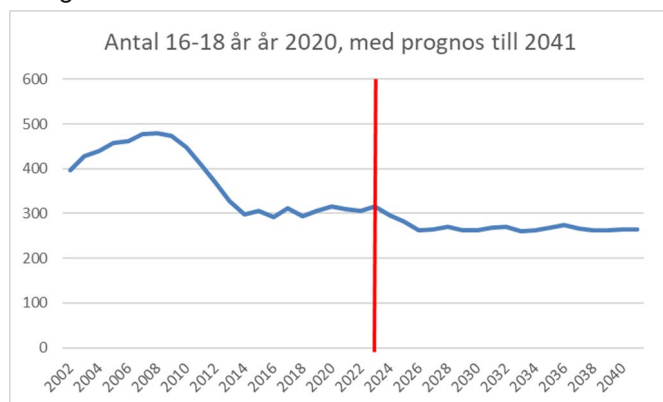

Diagram: Antal invånare 16-18 år i Ånge kommun, åren 2002-2023, prognos till 2040

Vid höstterminen 2023 valde 65 procent av aktuell åldersgrupp i Ånge kommun att gå på Bobergsgymnasiet. Tillkommer 24 elever från andra kommuner som valt att gå Bobergsgymnasiet. Om intresset kvarstår på den nivån och om elever från andra kommuner väljer att få sin gymnasieutbildning vid Bobergsgymnasiet i samma omfattning innebär det att ca 210 elever går på Bobergsgymnasiet de närmaste åren.

Höstterminen 2023 går det totalt 85 elever i årskurs 9 i de tre grundskolor som finns i Ånge kommun.

Kommunala gymnasieskolor i kommuner med 5000-9999 invånare

Det är ovanligt att små kommuner har en egen gymnasieskola. Av 57 kommuner med 5000 -9999 invånare är det endast 28 kommuner som har egen gymnasieskola. Av de nio kommuner som betraktas som landsbygdskommuner enligt SKR:s definition (Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort och lågt pendlingsmönster) med 5000-9999 invånare har åtta kommuner egen gymnasieskola (Ragunda kommun saknar).

För 21 kommuner finns redovisade betygspoäng. Den genomsnittliga betygspoängen i dessa gymnasieskolor visar på samma spridning i betygspoäng som i samtliga kommuners gymnasieskolor. Bobergsgymnasiets resultat är i nivå med riksgenomsnittet.

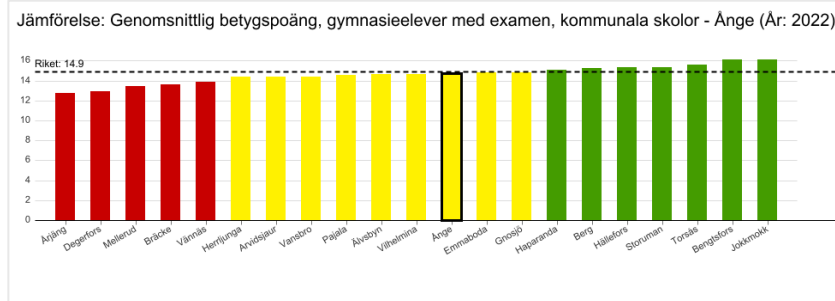

Diagram: Genomsnittlig betygspoäng, gymnasieelever med examen, kommunala skolor, kommuner med 5000-9999 invånare, år 2022

Forts.

Demografi och jämförelse med andra

Däremot har i stort sett samtliga kommuner med 5000-9999 invånare en högre kostnad per gymnasieelev än riksgenomsnittet. Ånge kommun tillhör de kommuner vars kostnad är relativt nära riksgenomsnittet.

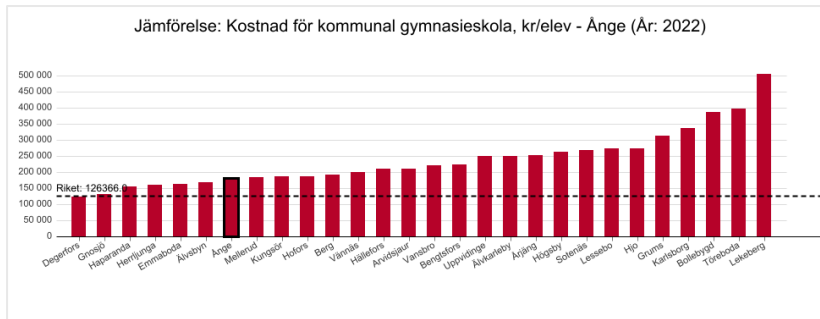

Diagram: Kostnad för kommunal gymnasieskola, kr/elev, kommuner med 5000-9999 invånare, år 2022

Tidigare utredning och överenskommelse

Rapport *Gymnasieskolans utveckling*, augusti 2018

År 2018 lämnade KPMG en rapport om gymnasieskolans utveckling. I rapporten konstaterades att elever väljer andra skolor för att komma till en annan miljö, att kostnaden per elev var något högre än riksprislistan, att både elever och lärare trivdes på skolan (trots slitna lokaler och svagt IT-stöd) men att samverkan med interna och externa aktörer bör öka. Följande åtgärder föreslogs:

- Se elevens utbildning ur ett 0-19-årsperspektiv. Ge tidiga insatser för barn och elever i behov av särskilt stöd och ha genomtänkta övergångar mellan stadierna och enheterna.
- Bedriv ett aktivt systematiskt kvalitetsarbete i hela skolväsendet.
- Följ upp processer för t ex IT och fastighets- och lokalskötsel
- Följ upp och utveckla programråden. Fråga vad näringslivet kan göra för att stärka och utveckla utbildningen. Se till att näringslivsråden blir ett organ för gemensamt ansvarstagande för näringslivsutveckling och kompetensförsörjning.
- Öka samverkan med det lokala näringslivet för specialisering inom digital utveckling.
- Kontakta företrädare för de branscher som kommunen avser att utveckla riksrekryterande utbildning inom, och analysera tillsammans behovet av utbildning, materiella förutsättningar, ämneskompetens och möjligheten till arbetsplatsförlagt lärande (APL).

Strategi för gymnasiesamverkan Västernorrland, hösten 2019

Tillsammans med övriga kommunala gymnasiechefer i Västernorrland togs ett förslag till gemensam strategi för gymnasiesamverkan fram år 2019. Utbildningsnämnden i Ånge kommun godkände strategin vid sitt möte i december 2019.

Strategier togs fram för digitalisering, fjärrundervisning, kompetensutveckling av skollära och antagning, samverkansprislista samt studie- och yrkesvägledarverksamhet.

- Rätt digitalisering av verksamheten ska underlätta pedagogernas behov av dokumentation, samt rationalisera nödvändig administration och eliminera onödig administration.
- Fjärrundervisningen ska ge den enskilda skolan möjlighet att bibehålla lärarkompetens. Ett fungerande tekniskt system ska upphandlas.
- Kompetensutveckling för skollära pågår redan och ska ge skollärarna att skapa nätverk och utbyta erfarenheter över kommun- och länsgränsen (Jämtlands gymnasieförbund ingår också i fortbildningen)
- Ett gemensamt antagningskansli för samtliga elever i länet ska ordnas och är på plats sedan år 2022. Första utvärderingen ska göras år 2024.
- En gemensam samverkansprislista har beslutats sen tidigare och ska tas fram. Arbete pågår.
- Studie- och yrkesvägledare ska arbeta fram ett gemensamt arbetssätt för att öka den enskilda elevens tillgång till vägledare. Arbete pågår.

År 2020 kompletterades strategin med möjligheten att ansöka om regional garanti för utbildningar som bedöms vara strategiskt viktiga för regionen.

Överenskommelser

Riksdagen har fattat beslut om ändringar i skollagen kring gymnasial utbildning i gymnasieskolan och komvux på gymnasial nivå. Ändringarna i skollagen syftar till att öka det tillgängliga utbudet av utbildning på gymnasial nivå underlätta ungdomars och vuxnas etablering på arbetsmarknaden och förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv.

Lagändringarna började gälla den 1 juli 2023 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas 2025. Ändringarna i skollagen innebär bland annat att arbetsmarknadens behov ska få betydelse när kommuner, enskilda huvudmän och regioner planerar och dimensionerar vissa utbildningar inom gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning (komvux).

Varje kommun ska samverka med minst två andra kommuner om uppgifter i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Samverkan ska ske genom ett avtal (primärt samverkansavtal). De samverkande kommunerna bildar ett primärt samverkansområde för utbildningen. Det primära samverkansavtalet ska avse planering, dimensionering och erbjudande av utbildning. Det är även möjligt att sluta sekundära avtal med kommuner utanför samverkansområdet eller regioner. Sådana avtal kan även slutas om annan utbildning i gymnasieskolan.

Avtal för gymnasiesamverkan mellan kommunerna i Västernorrland, våren 2021

Våren 2021 tecknades avtal för gymnasiesamverkan mellan kommunerna i Västernorrland. Avtalet omfattar de kommunala gymnasieskolorna med syfte att ge ungdomarna i samverkansområdet större möjlighet att få sitt förstahandsval av gymnasieprogram tillgodosett.

Det innebär att bland annat ungdomar i länet fritt kan söka till nationella program och inriktningar även om utbildningen finns i hemkommunen. Avtalet syftar också till att stärka förutsättningarna för den offentliga gymnasieskolan i varje ingående kommun, samt att inom länet kunna erbjuda ett brett urval av gymnasieprogram.

Enligt avtalet har gymnasiechefsgruppen uppdraget att ta fram ett gemensamt förslag på kommande gymnasieutbud, men med självständigt beslut i respektive kommun. Kommunerna ska underlätta kontakter med respektive branschorganisation som gärna ser programutveckling i ett länsperspektiv, samt tillsammans utveckla samarbetet med regionens högskolor och universitet.

Varje anordnarkommun ska senast den 1 oktober året innan utbildningen startar, redovisa till förvaltningschefsgruppen planerat utbildningsutbud och preliminärt antal antagningsplatser. För eventuella dagliga elevresor mellan hemmet och skolan eller stöd till inackordering svarar hemkommunen enligt gällande lagstiftning (Skollagen 15 kap §32) och de lokala bestämmelser som fastställts av respektive kommun.

Samverkanskommunerna ska årligen följa upp och utvärdera:

- Elevströmmar
- Andel tillgodosedda förstahandsval
- Kostnad per elevplats
- Effekter av samverkan t ex betyg, genomströmning, avhopp och övergångsfrekvens till högskolestudier.

Avtal med Jämtlands gymnasieförbund (JGY)

Avtalet ger elever i Ånge kommun respektive Jämtlandskommunerna att bli behandlade som förstahandssökande på respektive ort/program. I övrigt ställs inga krav på respektive organisation.

Tidigare kommunala beslut om program

Programutökning vid Bobergsgymnasiet läsåret 21/22

Utbildningsnämnden beslutade i juni 2020 att utöka gymnasieskolan med Bygg- och anläggningsprogrammet (inriktning Husbyggnad) samt Fordons- och transportprogrammet (inriktning Personbil samt Lastbil och mobila maskiner) från höstterminen 2021. Samtidigt beslutades att ansöka om utökad finansiering för år 2021 hos kommunstyrelsen, vilket bifölls i april 2021.

Resonemang fördes om förutsättningarna att utveckla åk 3 och kanske även åk 2 som lärlingsutbildning. Även samarbete med Bräcke vad det gäller Byggprogrammet (inriktning Anläggning) sågs som en möjlighet. Båda programmen bedömdes också vara en tillgång för IM-elever, då yrkena inte kräver licenser eller krav på gymnasieexamen.

Programplatserna har varit fullt tillsatta sedan start (10 platser per program och år).

Samtidigt utreddes möjligheten att utöka med Estetprogrammet (inriktning musik) men elevintresset bedömdes inte tillräckligt stort varför kommunen valde att inte gå vidare med förslaget.

Ekonomisk rapport oktober 2020 pekade på underskott

Vid delårsredovisningen i oktober 2020 befarades ett underskott för utbildningsnämnden med ca -4,5 mnkr för år 2020. En av orsakerna var en ökad kostnad för interkommunala ersättningar för gymnasiet.

Även i mars 2021 prognostiserades ett underskott för år 2021 där en av orsakerna var interkommunala avgifter för gymnasiet, samt att det går fler elever med särskilda behov på både Bobergsgymnasiet och andra gymnasier vilket ökar interkommunala avgifter ytterligare.

Rector för Bobergsgymnasiet fick uppdraget att utöka stödet för elever i behov av särskilt stöd, bland annat till följd av problematisk skolfrånvaro. Det bedömdes annars vara en risk att eleverna behöver söka specialskolor på annan ort, vilket bedömdes varken vara det bästa för eleven eller för kommunens ekonomi. Förvaltningschefen fick uppdraget att se över nyttjandet av förvaltningens samtliga skollokaler.

Kommunstyrelsen bedömde det möjligt att omfördela medel från interkommunala avgifter och elevhemskostnader till lärare och lokaler på hemmaplan.

Kompetensförsörjning av omvårdnadspersonal via gymnasieutbildning 2022

Socialförvaltningen beslutade att erbjuda studenter med gymnasieexamen i vård- och omsorgsprogrammet, som tar examen från vårterminen 2026 efter provanställning, en tillsvidareanställning. Utbildningsförvaltningen beslutade att utbildningen vid Bobergsgymnasiet erbjuder både teoretiskt och praktiskt för körkort personbil (B) under studietiden vid vård- och omsorgsprogrammet.

Utökning med Försäljnings- och serviceprogrammet läsåret 23/24

Kommunstyrelsens ordförande beslutade på delegation i februari 2023 att inrätta Försäljning- och serviceprogrammet med start höstterminen 2023. Programmet bedöms fylla ett behov i samhället och ett alternativ för elever vars studieresultat från grundskolan blir en utmaning på högskoleförberedande program. (se även *Grundskolebetygens betydelse för resultaten i gymnasieskolan*, Skolverket, 2022)

Politiska ambitioner och mål

Beslutade mål och ambitioner

Ånge kommuns vision:

"Vi är en plats för alla, med närhet till natur och gemenskap. Här ger näring och engagemang kraft till en levande bygd."

Till det finns fem fokusområden, där ett är *Hållbar kompetens*, dvs kommunen ska driva samhällsutvecklingen genom kompetens- och näringslivsutveckling. Kommunen ska präglas av framtidstro och viljestyrka och sträva efter att vara förebilder.

Kommunens mål för 2024 gällande Barn och unga är att Ånge ska vara en av Sveriges barn- och ungdomsvänligaste kommuner, med grundskoleresultat som ligger på hög nivå i riket. Nyckeltalen är bl a

- andel elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun
- Andel ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter slutförd gymnasieutbildning, hemkommun
- Andelen elever i åk 9 som svarar "jag känner mig trygg i skolan"

Intervju med utbildningsutskottets ledamöter

I intervju med utbildningsutskottets ledamöter beskrivs ambitionen och läget så här:

- Det är lätt hänt att eleven efter avslutat gymnasium stannar kvar på studieorten. De har fått kontakt med företag och kanske sin första praktik och anställning. Om det inte finns något gymnasium i Ånge så finns risken att fler unga väljer att flytta och inte komma tillbaka. Utan egen gymnasieskola bedöms det svårare att attrahera barnfamiljer att flytta till Ånge.

- Risken finns att om det inte finns något gymnasium i Ånge så skulle andelen av befolkningen utan godkänd gymnasieexamen öka.
- Just nu är det ett vikande elevunderlag men det finns en vilja att ta en högre kostnad per elev under ett antal år då det ses som en framgångsfaktor för att lyckas med nödvändig inflyttning kopplat till de förväntade etableringarna.
- Ambitionen är att utveckla en gymnasieskola som är attraktiv och som inte kostar för mycket. I det arbetet är det viktigt att samarbeta med övriga kommuner i Västernorrland och med Jämtlands gymnasieförbund för att komplettera varandra, i stället för att konkurrera. Att utveckla hockeygymnasiet bedöms vara en av de spetsar som finns i Ånge och som behövs för att attrahera elever från andra kommuner.
- Kommunens styrka är också näringslivet kopplat till flera av yrkesprogrammen. Det nystartade byggprogrammet har lyckats väldigt bra med att knyta företagare till sig. Genom ett nära samarbete går det att hålla riktigt hög nivå på utbildningen, t ex bra APL. En fortsatt dialog med arbetsgivarna om det framtida kompetensbehovet är nödvändig.
- Vid en prioritering bör satsningen vara på yrkesprogram, och om det är nödvändigt en minskning av platser på högskoleförberedande program.
- De elever som har ambitionen att läsa vid universitet eller högskola ska ha fått en bred inblick i vilka möjligheter det finns att komma tillbaka och få kvalificerade uppdrag hos arbetsgivare i Ånge kommun.

Bobergsgymnasiet idag

Kartläggningen av Bobergsgymnasiet omfattar

- Antal elever samt elevutvecklingen åren 2019-2023 vid Bobergsgymnasiet
- Antal elever som läser på andra gymnasieskolor hösten 2023
- Elevernas intresse att välja Bobergsgymnasiet
- Matchning av tillgänglig arbetskraft och arbetskraftsbehovet
- Samhällets kompensatoriska stöd i form av kommunal aktivitetsgaranti (KAA)
- Workshop med Bobergsgymnasiets personal

Det har visat sig att den offentliga statistiken inte stämmer med ledningens uppfattning om elevresultat mm. Det är också svårt att förstå hur skillnaden mellan uppgifter som rör hemkommunen dvs samtliga elever folkbokförda i kommunen och kommunens egen gymnasieskola då 65 procent av eleverna går en utbildning vid kommunens egen gymnasieskola. Det finns anledning att se över vilka uppgifter som lämnats till SCB, Skolinspektionen m fl.

Antal elever och program

Antal elever vid Bobergsgymnasiet – utveckling de senaste fem åren

Antalet elever som påbörjat höstterminen vid Bobergsgymnasiet har sedan år 2019 ökat från 191 elever till 238 elever år 2023. Se diagram nedan.

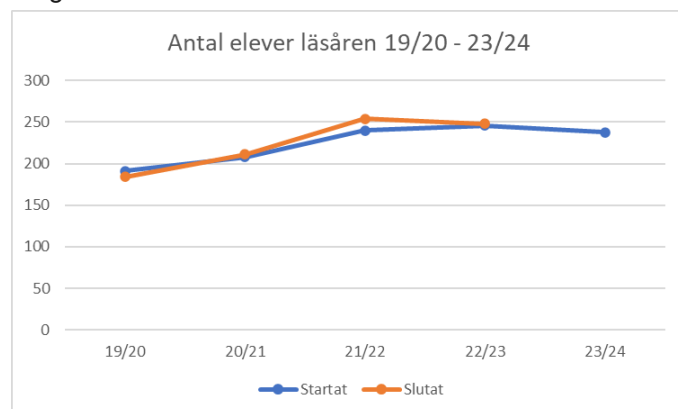

Diagram: Antal elever på Bobergsgymnasiet läsår 2019/20 – 2023/24

Under samma period har två program tillkommit: Bygg- och anläggningsprogrammet (inriktning Husbyggnad) samt Fordons- och transportprogrammet (inriktning Personbil samt Lastbil och mobila maskiner). År 2020 etablerades också Hockeygymnasiet tillsammans med Ånge IK.

Av dessa 238 elever är 93 flickor och 145 pojkar. 26 elever kommer från annan kommun och 22 av dessa går Hockeygymnasiet.

116 elever från Ånge kommun har valt ett gymnasium i en annan kommun, se nästa sida. Av dem är 56 flickor och 60 pojkar.

Program och antal elever per program läsåret 23/24 vid Bobergsgymnasiet

Bobergsgymnasiet erbjuder inför läsåret fyra högskole- och studieförberedande program (HSF) och sju yrkesprogram, se tabell nedan.

Program	Antal platser	åk 1	åk 2	åk 3	åk 4	per område
Nationella högskoleförberedande HSF						84
Ekonomi EK	16	0	8	9		
Naturvetenskaplig NA	16	5	6	8		
Samhällsvetenskaplig SA	16	9	15	7		
Teknik TE	16	7	3	7		
Nationella yrkesprogram						133
Bygg och Anläggning BA	10	10	13	10		
Barn och Fritid BF	6	5	5	7		
El och energi EE	10	7	9	4		
Fordon och transport FT	10	5	13	6		
Industri tekniska IN	8	9	5	5		
Vård och omsorg VO	16	7	5	3		
Försäljning och service FS	16	5				
Individuella program						22
Språkintrödningsprogram för nyanlända IMSpråk		6	5			
IMA	40	8	0			
År 4					3	
Summa	180	83	87	66	3	239

Tabell: Antal elever per årskurs och program, läsåret 23/24, Bobergsgymnasiet

Av de 26 elever som kommer från andra kommuner läser tre TE, två EK, fem FT, tre IN, två EE, fyra SA, två BF och fem BA. 22 av dem går på Hockeygymnasiet.

Elever som går gymnasiet på annan ort

För närvarande går 116 elever i gymnasiet på annan ort, fördelat på:

- 54 elever i årskurs 1 (29 pojkar och 25 flickor)
- 40 elever i årskurs 2 (19 pojkar och 21 flickor)
- 22 elever i årskurs 3 (12 pojkar och 10 flickor)

Eleverna har valt följande program, men med olika inriktningar:

- Bygg och anläggning – 22 elever, varav åtta på Sundsvalls gymnasium, 12 på JGY Bräcke och två på andra gymnasier
- El och Energi – två elever, varav en på fristående gymnasium i Sundsvall och en på JGY Östersund
- Ekonomi – 12 elever varav åtta på Sundsvalls gymnasium, två på fristående gymnasium i Sundsvall och en på JGY Östersund
- Estetiska – fyra elever
- Försäljning och service – en elev vid JGY Östersund
- Fordon och Transport – 15 elever varav elva på Sundsvalls gymnasium, två på JGY Åre (Snöfordon) och en på JGY Östersund
- Handel och administration – en elev vid Sundsvalls gymnasium
- Hantverk – frisör – tre elever vid fristående gymnasium i Sundsvall
- Naturvetenskap – nio elever varav två vid Sundsvalls gymnasium, fyra vid JGY Östersund och övriga på fristående gymnasium

- Naturbruk – 21 elever varav tio inriktning djur (Sex vid Realgymnasiet, en vid Dillegård och tre vid Torsta), sju inriktning skog, två inriktning lantbruk, två inriktning hästhållning.
- Restaurang och livsmedel – två elever varav en vid JGY Åre och en vid fristående gymnasium i Sundsvall.
- Samhällsvetenskap – elva elever varav fyra vid Sundsvalls gymnasium och fem vid fristående gymnasium i Sundsvall.
- Sjöfart – två elever vid Härnösands gymnasium
- Teknik – tre elever vid Sundsvalls gymnasium
- VVS och fastighet – fyra elever varav en vid JGY Östersund, två vid fristående gymnasium i Sundsvall och en vid Härnösands gymnasium
- Vård och omsorg – tre elever varav två vid JGY Östersund och en i Sandvikens kommun

Sammanfattningsvis är det

- 37 elever som går vid Sundsvalls gymnasium och tre vid Härnösands gymnasium
- 37 elever som går vid någon av JGYs studieorter
- 31 elever som valt fristående gymnasium i Sundsvall
- 11 elever som valt annat fristående eller kommunalt gymnasium

Av 116 elever har 41 valt program som finns på Bobergsgymnasiet, med reservation för att de valt en inriktning som saknas. 35 av 116 elever har valt ett högskoleförberedande program.

Elevernas intresse av Bobergsgymnasiet

Under åren 2020 – 2023 har mellan 50 och 94 elever valt något av de nationella programmen på Bobergsgymnasiet som sitt förstahandsval, se diagram nedan. De fyra programmen längst till vänster är högskoleförberedande program och övriga är yrkesprogram.

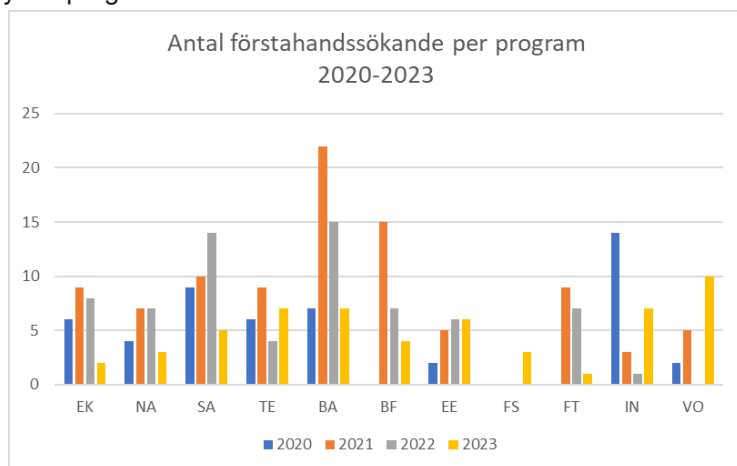

Diagram: Antal förstahandssökande elever per program vid Bobergsgymnasiet, åren 2020-2023

Vid ansökningstillfället år 2023 ansökte 66 elever till Bobergsgymnasiet varav 11 till individuellt program (IM). 70 elever sökte sig till andra gymnasieskolor:

- 43 elever valde någon annan gymnasieskola i Västernorrlands län
- 21 elever valde JGY
- 27 elever valde ett program som också finns på Bobergsgymnasiet
- 13 elever valde Naturbruksprogrammet
- 9 elever valde Fordon och Transport – inriktning Personbil, Transport eller Snöfordon

I intervjuerna framkom att det inte upplevs vara någon stor attraktion att göra sin gymnasieutbildning i Ånge, trots att utbildningsresultaten är bättre än vid flera andra gymnasieskolor i närområdet.

Flera av de som söker sig till andra orter söker sig till samma program som de som finns i Ånge. En vanlig förklaring är att man vill lära känna andra i samma ålder. Det kan vara positivt, men det kan också bero på att man inte trivs med sina tidigare klasskamrater. Det är också tydligt att unga i Fränsta i större utsträckning väljer att gå på gymnasium i Sundsvall än unga i kommunens västra delar. Just i år har fler än tidigare valt att gå på gymnasium i Östersund.

Varje år är det runt tio elever som inledningsvis valt en annan utbildningsort men som väljer att gå klart utbildningen på Bobergsgymnasiet. En orsak kan vara minskad fritid på grund av långa resor. Trenden bröts hösten 2023 då endast ett fåtal valde att "komma tillbaka".

Bobergsgymnasiet upplevs viktigare för pojkar än flickor. Det kan finnas många förklaringar varför flickor i högre utsträckning väljer andra gymnasier. Ledningen för gymnasieskolan gör bedömningen att det skulle vara möjligt att fylla en utbildning inom Fordon och Transport med inriktning Transport med tio elever.

Bobergsgymnasiet gör riktade insatser mot unga i Bräcke och Stöde för att de ska upptäcka Ånge som studieort. Det finns ett intresse från unga i Bräcke att gå på gymnasium i Ånge men tågtiderna passar inte skoltiderna. Unga i Jämtlandskommunerna får ersättning för reskostnader med Norrtåg och Jämtlands allmänna kollektivtrafik, men inte för resor med SJ.

Jämtlands gymnasieförbund (JGY) är inte främmande för mer samarbete men har ingen klar idé inom vilka områden.

Matchas arbetskraftsbehovet?

Andelen som etablerar sig på arbetsmarknaden eller studier är låg

Forskningsrapporter från både Skolverket och SKR visar att en slutförd gymnasieutbildning är den främsta framgångsfaktorn för att individen ska klara en egen försörjning på ett stadigvarande vis. Uppfattningen inom JGY är att det inte skiljer mellan gymnasieexamen och studiebevis. Båda innebär en betydligt större chans till egen försörjning än om det saknas.

Ungdomar som gått Bobergsgymnasiet har under lång tid ändå haft det svårt att vara etablerade på arbetsmarknaden eller studera 2 år efter slutförd gymnasieutbildning, se röd linje i diagram nedan. Detta även i jämförelse med liknande kommuner, se grå linje. I det här fallet är det Bräcke, Vännäs och Gnosjö som ingår i jämförelsen.

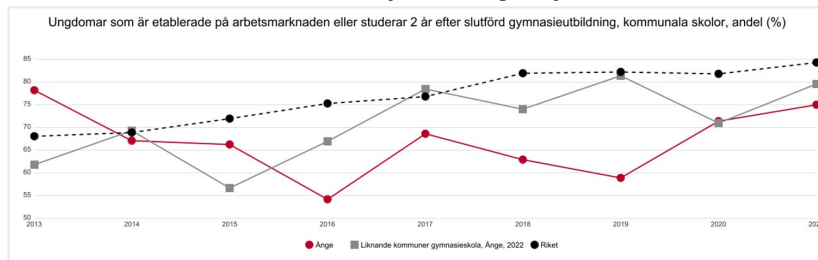

Diagram: Andel ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter slutförd gymnasieutbildning

Låg andel inskrivna arbetslösa av registrerad arbetskraft sept 2023

I Arbetsförmedlingens statistik för september 2023 framgår att andelen inskrivna arbetslösa av registrerad arbetskraft i Ånge kommun är 4,5 procent vilket är en sänkning från motsvarande period föregående år med 0,9 procentenheter.

Ånge kommun är därmed den kommun med lägsta arbetslösheten i hela länet (genomsnitt 5,8 procent i Västernorrlands län) och lägre än genomsnittet i riket (6,4 procent).

Genomsnittlig förvärvsfrekvens

Förvärvsfrekvens mäts i andel av befolkningen 20-64 år som klassas som förvärvsarbetande. I jämförelse med rikssnittet och övriga kommuner i länet är förvärvsfrekvensen i Ånge kommun på en genomsnittlig nivå, se röd linje nedan.

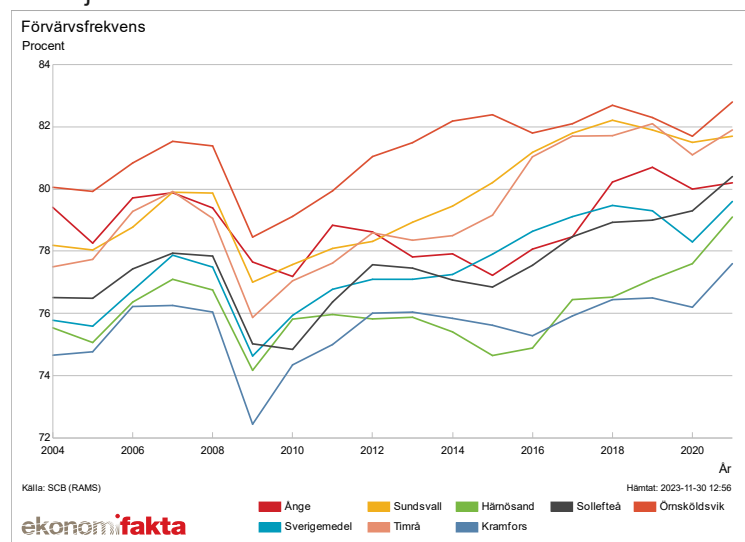

Diagram: Förvärvsfrekvens i Västernorrlands kommuner, åren 2004 - 2022

En låg andel inskrivna arbetslösa av den registrerade arbetskraften med en genomsnittlig förvärvsfrekvens innebär att det är en lägre andel av befolkningen som är registrerad arbetskraft.

Det verkar finnas en del i den unga befolkningen som inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Samhällets kompensatoriska uppdrag

Kommunala aktivitetsansvaret (KAA)

Sedan 1 januari 2015 har hemkommunen ansvar att löpande hålla sig informerad om hur ungdomar i kommunen som inte fyllt 20 år är sysselsatta. Kommunen ska erbjuda ungdomar som inte studerar eller arbetar lämpliga individuella åtgärder. I första hand ska åtgärderna syfte till att ungdomarna återupptar sin utbildning, i andra hand att de får en annan sysselsättning som exempelvis arbete. Hemkommunen ska föra register över ungdomarna och insatserna ska dokumenteras.

I Ånge kommun är det arbetsmarknadsenheten som har ansvar och i september 2023 registrerades 17 ungdomar i KAA. Det var den lägsta siffran på länge. Sju av dem är i arbete, två har börjat studera och kommer förhoppningsvis att skrivas ut ur KAA, en ungdom går en privat yrkesutbildning och en är i insats hos annan aktör.

Sedan 1 april 2023 bedriver Ånge kommun ett projekt finansierat av Europeiska sociala fonden (ESF), kallat *Ångemodellen Unga* för målgrupper i ålder 13 – 29. Projektet erbjuder individuellt anpassad handlingsplan och aktivitet för ungdomar (16-19 år) inskrivna i KAA. Deltagande i projektets arbete är frivillig för ungdomar. För närvarande är nio av 19 ungdomar som omfattas av KAA inskrivna i projektet. Ungdomar som deltar i projektet har möjlighet att erhålla ersättning på 293 kr/dag. Ersättningen är baserat på timersättningen för feriepraktikanter.

Ungdomarna i *Ångemodellen Unga* har möjlighet att söka försörjningsstöd och med ett beviljat försörjningsstöd finns det större möjlighet att ställa krav på deltagande och motprestation än i KAA.

Workshop med Bobergsgymnasiets personal

Samtliga anställda vid Bobergsgymnasiet var inbjudna till en kortare workshop den 8 november. Medarbetarna fick i grupper om 3-4 personer resonera kring ett antal frågeställningar. En sammanfattning av vad som framkom redovisas under respektive frågeställning.

Vad är viktigast för Bobergsgymnasiet för att alla elever ska få en likvärdig gymnasieutbildning i hela landet?

- Eleverna måste ha med sig rätt kunskap för att klara gymnasiet. Om eleverna får rätt förutsättningar till kunskap så är det bra för kommunen. De måste ha starkare färdigheter.
- Behörig personal på alla stadier och en god elevhälsa. Kvalitet på lärarna. Fortbildning för lärare.
- Sätta in stödresurser där det behövs på olika nivåer (organisation, skola, individ). Viktigt med SYVandet
- Höja elevernas motivation. Att lärare lyfter och utmanar eleverna

Vilka elever/unga behöver en gymnasieskola förlagd till Ånge?

- Elever som ej når målen i grundskolan och behöver stöd. Kan ej ta eget ansvar. Elever som behöver trygghet
- De som inte har stöttning hemifrån behöver en lokal gymnasieskola. Sårbara elever med bristande kunskap, elever med trasslig skolbakgrund behöver ett gymnasium i hemkommunen.
- Elever som får långa restider pga att de är bosatta i utkanten av kommunen. Elever som pendlar långt tappar fritid och gemenskap med andra.
- Elever som vill göra en "klassresa".

Vad är viktigast för Ånge som plats att få ut av sin gymnasieskola?

- Lång tradition av tillverkningsindustri – förse industrin med arbetskraft. Kugge i ekonomin och småföretagen
- Arbetskraftsförsörjning generellt. Attraktionskraft för inflyttning av företag och organisationer.
- Elever som sköter sin praktik kommer att få jobb i kommunen. Skapa väl förberedda elever för ett yrkesliv
- Goda förkunskaper inför högskola för kommunmedborgare som kommer tillbaka efter studier. Gamla gymnasieelever har lättare att flytta tillbaka efter högre studier.
- Inflyttning svår utan skola. Alla som har barn. Andas framtidstro
- Vara en attraktiv kommun som lockar andra att söka sig hit. Nyinflyttade gymnasieelever som stannar kvar.

Vilka ska Bobergsgymnasiet samarbeta med?

- Ett samarbete ska kunna ge examinerade elever en fast tjänst när de går ut yrkesutbildningen. Programråd. Olika organisationer t ex polis, regionen. Teknik college.
- Näringslivet lokalt och regionalt. Samarbete med universitet, företag och kommunen för att ge praktikplatser.
- Med hela skolorganisationen F-9 samt förskola. Fritidsgårdar.
- Närliggande kommuners gymnasieskolor för att byta erfarenheter och fler/intressanta APL-platser.
- Föreningsliv / kulturen / idrottsföreningar

Workshop med Bobergsgymnasiets personal

Vilka möjligheter finns det att erbjuda platser för elever från andra kommuner?

- Yrkesprogrammen kan erbjuda attraktiva platser. Vi har alla möjligheter att ta emot fler elever.
- Idrottsgymnasium, LIU, NIU. E x hockeyinriktningen, fotboll. Använd hockeyn i marknadsföring.
- Stora lokaler och många lärare per elev. Bra miljö och mycket stöttning. Små klasser. Specifika individuella val.
- Inte fullt på alla program. På större orter kanske eleven inte "kommer in".

Vilka hinder finns det?

- Dåliga kommunikationer med lokal- och länstrafik, framför allt mot Jämtland.
- Få APL-platser, praktikplatser
- Brist på boende och det krävs ekonomiskt stöd till skälig kostnad
- Fritidsverksamhet för åldersgruppen 16-20 år saknas
- Skolverkets regler
- Kommunens ekonomi
- Behövs bostäder och någon anställd som kan stötta ungdomarna som bor själva.
- Samläsningsgrupper kan bli för stora
- Maten i skolan behöver förbättras

Hur får vi elever att bli intresserade av att gå i gymnasiet i Ånge?

- Bra resultat och bra utbildning. Kvalitet inom programmen över tid så att ryktet börjar sprida sig om Bobergsgymnasiet.
- Att vi är en skola som erbjuder mindre grupper och bra stöd. Eleverna blir sedda. Skräddarsydda lösningar för många elever.
- Tydliga mål i skolan.
- Värdegrundsarbete på grundskolan så eleverna är nöjda med att vara kvar i kommunen.
- Visa på fördelar t ex tidsvinst, litenheten, flexibiliteten
- Möjlighet till internationellt utbyte t ex global classroom
- UF
- Informera SYV även i andra kommuner
- Tillverkningsindustrin – marknadsföra utbildningen tillsammans med företagen för att visa på möjligheten till arbete efter avslutad utbildning
- Elever kan marknadsföra
- Marknadsföra via föreningar
- Marknadsföring och aktiviteter på våra turistställen t ex Boda borg, Mid adventure, Getberget, badhuset
- Turism och fiske. Skog och natur. Jägmästare och sportfiske har vi förutsättningar för.
- Ändra föräldrars attityd till Bobergsgymnasiet

Stämmer den offentliga statistiken?

I databasen Kolada www.kolada.se redovisas både elevresultat, ekonomi och elevens uppfattning om skolan.

Bobergsgymnasiets elever har i högre utsträckning en examen inom fyra år än vad elever har, som gått på andra gymnasieskolor. Se diagram nedan.

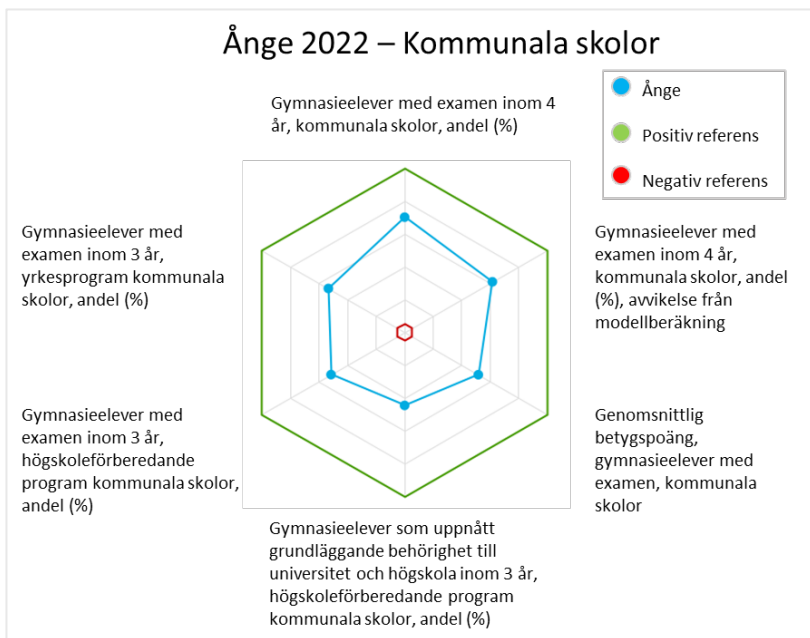

Diagram: Elevresultat vid Bobergsgymnasiet i förhållande till jämförbara kommuner, 2022

I intervjuerna framkom att Mittuniversitetets representanter flera gånger framhållit goda kunskaper hos Bobergsgymnasiets elever

Samtidigt redovisas en betydligt lägre andel av gymnasieelever vid Bobergsgymnasiet en examen eller ett studiebevis inom tre år än vid andra kommunala gymnasier. Se diagram till höger.

I diagrammet redovisas resultatet för samtliga kommuner med egna gymnasieskolor. Öckerö kommun redovisar 93,5 procent, genomsnittet i landet är 72,8 procent. Ånge redovisas som ett svart streck i det röda fältet till vänster, 40,3 procent.

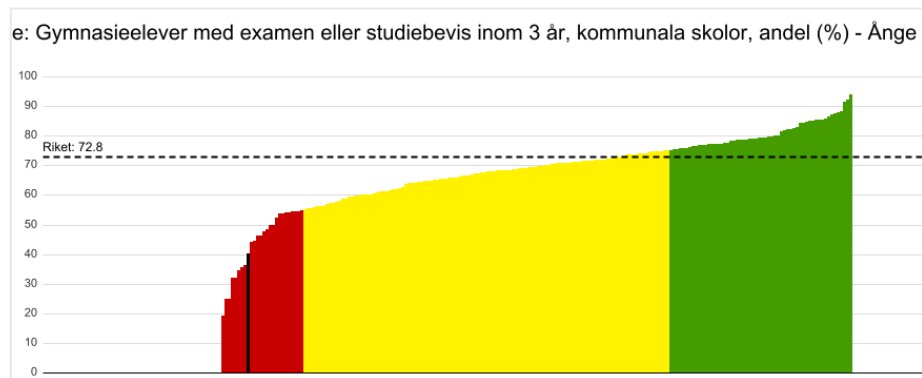

Diagram: Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 3 år, kommunala skolor, år 2022

Vid en genomgång av uppgifterna med ledningen för gymnasieskolan är det ingen som känner igen siffrorna. Det är enstaka elever som inte får gymnasieexamen eller studiebevis inom 3 år, inte 60 procent som statistiken visar. Det finns anledning att se över rutinen för inlämning av uppgifter till SCB.

Motsvarande statistik gällande samtliga elever hemmahörande i Ånge kommun bedöms också innehålla felaktigheter, då skillnaden mellan Bobergsgymnasiets elever och samtliga elever är för stor för att vara rimlig.

Även elevenkäten om trivseln på skolan som Skolinspektionen skickar ut vart annat år, visar på ett betydligt sämre resultat än vad Bobergsgymnasiets egna undersökningar visar. Skolinspektionens nästa enkätundersökning genomförs under januari 2024. Det finns anledning att följa upp resultatet och om det fortfarande skiljer, klargöra vad det beror på.

A short horizontal bar with a teal segment on the left and a magenta segment on the right.

Underlag för planering

Som underlag för slutsatser och rekommendationer har följande använts:

- Skolverkets underlag för regional planering av utbildningsplatser gällande Västernorrland
- Skolverkets underlag för regional planering av utbildningsplatser gällande Jämtland
- Transportsektorns bedömning av framtida arbetskraftsbehov
- Bedömt behov av arbetskraft – Ånge kommun och andra
- Sammanställning över möjliga utbildningar med idrottsprofil, samt redovisning av Ånge hockeygymnasium
- Sammanställning över villkor för andra riksrekryterande utbildningar
- Sammanställning över förutsättningar att läsa på annan ort
- Bobergsgymnasiets ekonomi
- Förutsättningar för samarbete med andra

Underlag för regional planering

Planeringsunderlag för gymnasial utbildning – Västernorrlands län

Enligt skollagen ska huvudmän ta hänsyn till arbetsmarknadens behov vid planering och dimensionering av viss gymnasial utbildning.

År 2035 bedöms det vara risk för brist på arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning inom industrideknik, naturbruk samt vård och omsorg i Västernorrland, vilket bedöms vara en brist i hela landet. Risk finns för överskott av arbetskraft med transportutbildning (se invändning från organisationen TYA på sidan 25), VVS-utbildning samt utbildning inom drift, underhåll och energiteknik, vilket är i stort sett samma bedömning i hela riket.

Däremot skiljer den regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen för Västernorrland från riket genom att det bedöms vara balans på arbetskraft med byggutbildning, el-, automation-, dator- och kommunikationsteknisk utbildning, fordonsutbildning samt restaurang- och livsmedelsutbildning, men en brist i riket.

Skolverkets bedömning 2023 för Västernorrland är att andelen platser bör öka för fem yrkesprogram:

- Bygg- och anläggningsprogrammet
- El- och energiprogrammet, framför allt pga försvarsindustrin
- Fordons- och transportprogrammet (främst karosseri och lackering, lastbil och mobila maskiner samt personbil)
- Industridekniska programmet
- Vård- och omsorgsprogrammet

Andelen erbjudna platser bör minska på fyra yrkesprogram:

- Barn- och fritidsprogrammet
- Försäljnings- och serviceprogrammet
- Frisör- och stylistprogrammet
- Restaurang- och livsmedelsprogrammet

Andelen erbjudna platser bör minska på tre högskoleförberedande program:

- Ekonomiprogrammet
- Estetiska programmet
- Samhällsvetenskapsprogrammet

Skälet är att utbildade på dessa tre program inte i någon högre utsträckning fortsätter till högskolestudier jämfört med de som har läst andra högskole- och studieförberedande program t ex naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet.

I planeringsunderlaget för Jämtlands län görs i stort sett samma bedömning, men skillnaden att VVS- och naturbruksutbildning också upplevs som bristyrken.

Etablering efter yrkesprogram: arbete eller högskolestudier

För utbildningar som påbörjas från och med höstterminen 2023 ska alla yrkesprogram innehålla kurser för grundläggande behörighet till högskolestudier. Redan idag är det en hög andel från vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet som fortsätter till högskolestudier.

Forts.

Underlag för regional planering

Forts.

Högst andel som etablerar sig på arbetsmarknaden efter gymnasiet är de som läst industritekniska programmet eller fordons- och transportprogrammet. Lägst etableringsgrad har de som läst hotell och turism, restaurang och livsmedel, barn och fritid, samt naturbruk.

Tillgången på arbetskraft med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildningsnivå överstiger idag efterfrågan både i länet och riket i stort. Skillnaden mellan tillgång och efterfrågan bedöms även komma att öka fram till år 2035. Andelen som söker ett högskoleförberedande program i länet har minskat något jämfört med läsåret 17/18. Bland elever från Ånge kommun bedöms det vara lika många som går högskoleförberedande program nu som tidigare. Däremot har antalet elever minskat vid Bobergsgymnasiet.

I Västernorrland finns en risk för fortsatt brist på eftergymnasialt utbildade inom flera av de pedagogiska yrkena, särskild vad gäller grundläraurutbildade och yrkesläraurutbildade. Även risk för brist på civilingenjörsutbildade, högskoleingenjörsutbildade, datautbildade samt specialistsjuksköterskeutbildade.

Etablering efter högskole- och studieförberedande program: arbete eller studier

Andelen som etablerat sig på arbetsmarknaden tre år efter avslutad gymnasieutbildning är lägre än de som läst ett yrkesprogram.

Förväntad utveckling av elevantalet i gymnasieskolan

Antalet nybörjarelever i Västernorrland väntas variera mellan knappt 2 800 och 2 900 under åren 23/24 till 27/28. I Jämtland är det ca 1500 elever, med en svag ökning till 1 600 elever läsåret 27/28.

I Ånge kommun bedöms antalet ungdomar som är 16 år de närmaste åren vara ca 80 per år.

Ungdomars efterfrågan på utbildning i gymnasieskolan

Ungdomar i Västernorrland valde läsåret 22/23 i högre grad yrkesprogram (45 procent) än ungdomar i riket (38 procent). Högst andel hade fordon- och transportprogrammet.

Det är ojämn könsfördelning mellan programmen. Av 15 program är det fyra program som har 40/60 i könsfördelning (Försäljning och service, Restaurang och livsmedel, Ekonomi, Naturvetenskap). Vid Bobergsgymnasiet är det Ekonomi och Naturvetenskap som har 40/60 i könsfördelning.

Det finns anledning att öka intresset hos både pojkar och flickor till de utbildningar där det bedöms finnas stor brist på arbetskraft.

Gymnasieskolan: introduktionsprogram i länet

Andel ungdomar som inte uppnått behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan läsåren 18/19 – 21/22 är högre i Västernorrland än riket. Skillnaden över åren är relativt kontant, 3 procentenheter, och rör mellan 16 och 19 procent av eleverna varje år. Jämtlands län ligger på rikssnittet dvs 14-15 procent per år. Vid Bobergsgymnasiet är andelen 19 procent, varav 9 procent har en utbildning som är integrerad i det nationella programmet.

Anpassad gymnasieskola i länet

Läsåret 22/23 läste knappt 180 elever i länet anpassad gymnasieskola. Bobergsgymnasiet hade ingen anpassad gymnasieskola för målgruppen. Eleverna som tillhör målgruppen söker utbildningar i Sundsvall, Östersund och Kramfors (Nordviks naturbruksgymnasium). För närvarande är det runt fem elever som läser en anpassad gymnasieskola.

Arbetskraftsbehov inom Transport

Bakgrund – Transportföretagens och TYAs analys

Transportföretagen och Transportfackens Yrkes- och arbetsmiljönämnd författade i februari 2023 ett gemensamt öppet brev till Sveriges Regioner. Detta då de upplevde att Skolverkets underlag för regional planering av utbildningsplatser innehöll felaktigheter. Underlaget för regional planering hämtas av SCB från befintliga företags bedömda rekryteringsbehov, inte utifrån en bedömning av framtiden och branschernas utveckling. Dessutom upplevdes kodningen av yrkesverksamma lastbilsförare bara omfatta hälften av det faktiska antalet lastbilsförare som är yrkesverksamma, vilket ökar behovet av nyrekrytering till yrket. Inte heller Arbetsförmedlingens statistik upplevs inte tillförlitlig, samtidigt som flera utbildningar inte bedöms vara av den kvalitet att eleverna blir anställningsbara som lastbilsförare.

I nedre Norrland bedömer 29 procent av företagen att de behöver anställa lastbilsförare under de kommande sex månaderna. För Västernorrlands del innebär det 111 företag som är i behov av 363 förare inom sex månader. 49 procent har upplevt att de någon gång under de senaste 12 månaderna haft problem att rekrytera lastbilsförare (mot 43 procent i riket). I första hand söker företagen förare med yrkeserfarenhet, vilket innebär att företagen behöver involveras i utbildningen och själva ha en löpande handledning för nyutbildade.

Nio procent av förarna är kvinnor, men 16 procent av de som anställdes år 2022 var kvinnor. Kvinnor som går gymnasiets transportutbildning får i högre grad anställning än män med motsvarande utbildning. Uppgifterna är hämtade ur TYAs Trendindikator som genomförs årligen sedan år 2010.

Det finns idag cirka 170 elever som går Fordon- och Transportprogrammet, inriktning Transport i Jämtland och Västernorrland.

I intervju med Per-David Wennberg, TYA, uttrycker han behoven in transportnäringarna så här:

- Det behövs en utbildning för lastbilsförare med 12-15 platser per år i Ånge. Han bedömer att om utbildningen håller en hög kvalitet finns det intresse från elever från andra kommuner att välja Ånge som studieort.

Behov av arbetskraft

Pensionsavgångar – Ånge kommun, utbildningsavdelningen

Under de närmaste tio åren beräknar Ånge kommun att det i genomsnitt är 30 pensionsavgångar per år. Av dessa är det knappt 10 pensionsavgångar per år inom utbildningsavdelningen och av dessa är det i genomsnitt två pensionsavgångar på Bobergsgymnasiet. Se diagram nedan.

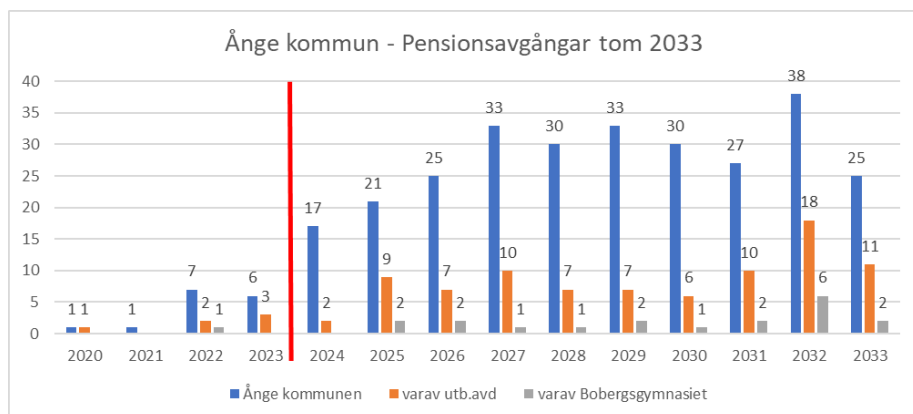

Diagram: Antal medarbetare som fyller 65 år i Ånge kommun åren 2020-2033. Särredovisning av utbildningsavdelningen och Bobergsgymnasiet.

Det viktigaste för att bibehålla en hög utbildningskvalitet är behöriga och engagerade lärare. Ånge kommun som arbetsgivare bör därför aktivt och systematiskt öka intresset hos elever att utbilda sig inom pedagogiska yrken.

Samtidigt har Ånge kommun som arbetsgivare ett stort behov av att rekrytera arbetskraft inom samtliga verksamhetsområden de närmaste åren.

Av 85 elever i dagens årskurs 9 borde 30 ha rätt utbildning för anställning i Ånge kommun.

Övriga arbetsgivares kompetensbehov

I intervjun med Bo Berglund och Tomas Widenfalk vid näringslivsenheten framkom följande:

- Många av de befintliga branscher upplevs ha behov av kompetensförstärkning. De företag som finns går bra. Däremot gör sig inte företagen kända när deras expansion begränsas av kompetensbrist. Det konstaterades vid en kartläggning i samband med nedläggningen av Östavallsågen, då det visade sig finnas 250 tjänster i 150 företag som inte var tillsatta pga att företaget inte hittat personal.
- Anställningar vid callcenter bedöms minska de närmaste fem åren utifrån förväntad automatisering med hjälp av AI.
- Till det ska nyetableringar motsvarande 1 000 arbetstillfällen adderas. En YH-utbildning inom vätgasteknik har startats, samtidigt som det saknas utbildade vindkraftstekniker och järnvägstekniker. De viktigaste gymnasieprogrammen för att möta kompetensbehovet bedöms vara naturvetenskapliga och tekniska programmen för en specialisering t ex inom vätgas. Ett fjärde påbyggnadsår efterfrågas, likt det som finns på andra håll i landet, se riksrekryterande utbildningar.
- Transportnäringen, både järnväg och lastbil kommer att ha stora behov av arbetskraft. Även fastighetsförvaltare/tekniker för drift av bostäder, vattenverk mm.
- Kriminalvården kommer att rekryterar med utbildar internt.
- Erfarenheten från Skellefteå visar att de stora industrierna anställer och internutbildar sina medarbetare. Pga högre lönenivå väljer undersköterskor, kassabiträden och servitörer att ta anställning i industrin, vilket innebär att det skapas nya bristyrken.

Möjliga utbildningar med idrottsprofil

Det finns olika varianter av gymnasieutbildningar med idrottsprofil:

- **Riksidrottsutbildning (RIG)** – Riksidrottsgymnasier är riksrekryterande och elever från hela landet kan söka. Utbildningen har en tydlig elitidrottskaraktär och får ge ämnet Specialidrott (max 700 p). I övrigt följer utbildningen ett av de nationella gymnasieprogrammen. Det ska finnas en relevant tävlingsverksamhet som täcker alla tre åren. Skolverket beslutar efter förslag från Sveriges riksidrottsförbund var riksidrottsgymnasium får anordnas. Beslutet gäller för tre antagningsomgångar dvs fyra år. De sökande som anses ha bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen ges företräde vid urval. (Gymnasieförordningen 5 kap 23-28 §§). JGY har RIG inom disciplinerna alpint, puckel, längdåkning och skicross, Hälsinglands utbildningsförbund inom bordtennis och friidrott (Parasport), Härnösands gymnasium har RIG inom curling och Sollefteå inom längdåkning och skidskytte.
- **Nationell godkänd idrottsutbildning (NIU)** är lokala eller regionala. Även NIU ska ha en tydlig elitidrottskaraktär och får ge ämnet Specialidrott (max 700 p). I övrigt följer utbildningen ett av de nationella gymnasieprogrammen. En kommun kan ansöka om NIU men Skolverket får bara godkänna utbildningen om specialidrottsförbundet tillstyrker det. Beslutet ska gälla för fyra antagningsomgångar (6 år). JGY har NIU inom ishockey, fotboll, basket, friidrott, skidskytte och längdåkning, Hälsinglands utbildningsförbund inom bordtennis, konståkning, bandy och friidrott, Sundsvalls gymnasium inom fotboll, simning och innebandy, Timrå gymnasium inom ishockey.

- Kommunen kan anordna *Lokal idrottsutbildning (LIU)* med inriktning på en särskild idrott. Det innebär att utbildningen ska innehålla kurserna Idrott och hälsa – specialisering 1 och 2 (totalt 200 p) med inriktning mot vald idrott. Förutom dessa obligatoriska kurser kan skolan också erbjuda 100-200 p till för Träninglära och Ledarskap. I övrigt följer utbildningen ett av de nationella gymnasieprogrammen.

Hockeygymnasium

Ånge kommun erbjuder sedan år 2020 LIU med inriktning mot ishockey, både för flickor och pojkar. Det görs tillsammans med Ånge IK.

Antagningsåret 2020 sökte 3-5 elever från Ånge, en utifrån.

Antagningsåret 2021 sökte åtta från Ånge, 4-5 utifrån.

Antagningsåret 2022 sökte fem från Ånge och 12 utifrån. Av dessa var det tre flickor. Antagningsåret 2023 sökte fem utifrån. För närvarande går 22 elever från andra kommuner vid Hockeygymnasiet.

Föreningen skickar inbjudningsbrev till samtliga hockeyspelare i aktuell åldersgrupp i Uppsala, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland och Västerbotten, totalt ca 400 spelare. Alla bjuds till informationsträff i Ånge där Ånge IK informerar och visar Kastbergshallen, samt rektor för Bobergsgymnasiet visar gymnasiet. Samtliga bjuds på middag på kvällen. Varje år anordnas två informationsträffar. Det finns planer på att även bjuda in spelare från Stockholms län, då de har sämst chanser att utöva sitt hockeyintresse på hemmaplan.

Möjliga utbildningar med idrottsprofil

Forts.

För att upprätthålla ett lag i J18 – den serie som är aktuell för åldersgrupperna, krävs att 12 elever söker och antas varje år. Utifrån det intresse som visats från elever och föräldrar under höstens informationsträffar bedömer föreningen och gymnasiet att en rimlig förväntan är 15 elever nästa år.

Tillsammans med samverkande förening kan kommunen ansöka till Svenska ishockeyförbundet om rättigheten att marknadsföra sig som "rekommenderad lokal ishockeyprofil" (LIP). Ånge kommun har ansökt och godkänts. Utbildningen är "rekommenderad lokal ishockeyprofil".

- *Sport som individuellt val*, totalt 200 p, har genom åren erbjudits eleverna inom fotboll, ishockey och ridning via ett samarbete med idrottsklubbarna i Ånge. För att föreningarna ska kunna teckna en överenskommelse med kommunen krävs att föreningen har en tävlingsverksamhet och utbildade ledare. Gymnasiet upplever att föreningarna har svårt att upprätthålla kompetensen på tränare och ledare vad det gäller att utbilda i kost och hälsa. Det krävs också att föreningen har förutsättningar att ta emot eleverna på den tid ämnet är förlagt på schemat.

För att kunna utveckla *Sport som individuellt val* och även ge inackorderade elever ett stöd vad det gäller kost, vila och mående, bedömer gymnasieskolan att det behövs en 0,5 tjänst som samordnare.

Ånge ridklubb har en fin anläggning med en ridskola med tio hästar, 150 medlemmar och viss tävlingsverksamhet. Föreningen har avtal med Ånge kommun och erbjuder *Sport som individuellt val*.

Dagens gymnasieelever som valt Hästsport som Individuellt val är samtliga hemmahörande i Ånge kommun. Föreningen önskar ett fortsatt samarbete med Bobergsgymnasiet, då de sju gymnasieelever som rider två gånger i veckan ingår i föreningens tävlingslag. Det finns också möjlighet att utveckla verksamheten med nybörjarutbildning för de som vill lära sig att rida.

Ånge idrottsförening bedriver fotbollsverksamhet för unga. För att det ska passa gymnasieeleverna krävs en utvecklad juniorserie i närområdet, vilket är svårt då föreningarna saknar åldersgruppen.

Gymnasieskolans bedömning är att sommaridrotternas verksamhet inte går i takt med skolåret. För att fotbollen ska kunna bedrivas under hela skolåret krävs tillgång till konstgräsytor inomhus.

Det finns en fin disc-golfanläggning för spontanidrott men där även Ånge discgolfklubb organiserar träning och tävlingar, både interna, externa och i en nationell tour. Föreningen ordnar även träningar på vintern, då i Minervahallen. I dagsläget upplever föreningen att det är svårt att locka ungdomar till föreningsaktiviteterna.

För närvarande bedriver ingen förening tävlings- och träningsverksamhet för åldersgruppen inom längdskidåkning, innebandy eller simning. Däremot finns det anläggningar för spontanidrott och mer socialt idrottande.

Andra riksrekryterande utbildningar

Godkända riksrekryterande utbildningar

Om det finns nationell efterfrågan och nationellt intresse av utbildningen kan en gymnasieskola bli riksrekryterande. Det kan vara utbildningar som inte erbjuds i tillräcklig omfattning och som leder mot kvantitativt små och samhälleligt angelägna yrken. För att få bedriva en riksrekryterande utbildning ska den uppfylla kraven för sådan utbildning i 5 kap 12 § eller 12a § och 19 §, gymnasieförordningen.

För närvarande finns följande riksrekryterande utbildningar:

- Flygteknikerutbildning
- Gymnasieingenjörsutbildning
- Marinteknikerutbildning
- Samiska näringar – saknas läsåret 22/23
- Sjöfartsutbildning
- Tågteknikerutbildning – oklart om det finns någon gymnasieskola som erbjuder utbildningen på gymnasienivå.
- Yrkesdansarutbildning

Större företag har på flera platser valt att driva egen gymnasieutbildning som en fristående gymnasieskola. Här är några exempel:

- Teknikutbildning på Skanskagymnasiet i Växjö omfattar teknikprogrammet med inriktning samhällsbyggande och miljö. Utbildningen innehåller även ett fjärde tekniskt år som kan leda till en karriär inom byggföretaget Skanska. Det omfattar 12 veckors APL på Skanskaprojekt och målet är att eleven erbjuds en provanställning som biträdande arbetsledare på Skanska efter gymnasieingenjörsexamen.

På skolan går 100 elever och har ett eget internat i centrala Växjö. Elevboendet innebär eget rum med dusch och toalett men gemensamt kök med andra elever.

- En mix av industri- och teknikprogrammet vid Volvogymnasiet i Skövde, med fem yrkesinriktningar: serviceelektriker, servicemekaniker, produktionstekniker, gjuteritekniker och automationstekniker. Elever som läser programmet får en visstidsanställning på Volvo Powertrain eller Aurobay (tidigare Volvo Cars) under de tre studieåren och är då tjänstledig för studier. Under studietiden görs praktiken på Volvo och det erbjuds sommarjobb för de som får minst godkänt i kurserna. Efter fullgjorda studier finns det goda möjligheter till en anställning.

Även kommuner kan ansöka om riksrekryterande utbildningar:

- Det kommunala Edströmska gymnasiet i Västerås driver flygteknikerutbildning. Innehållet i utbildningen styrs av internationella överenskommelser. I utbildningen ingår teoriexaminationer i standarden EASA Del66A.1, vilket innebär att eleven har all teori som krävs för att bli certifierad flygmekaniker.
- Flygteknikerutbildningen i Ronneby drivs av den kommunala gymnasieskolan Knut Hahn i samverkan med flygflottillen F17.

Stora krav på riksrekryterande utbildningar

Änge kommun har varit i kontakt med Västerås kommun om tågteknikerutbildningen vilken numera är vilande. Orsaken är det är svårt att leva upp till de höga krav på specialistkompetens som måste finnas på gymnasieskolan. Det krävs stora organisationer t ex Skanska, Volvo eller försvaret för att kunna upprätthålla lärarnas kompetensnivå. Det vanligaste är att gymnasieskolan erbjuder grunderna i utbildningen t ex svetsning, ellära och mekanik samt att arbetsgivaren ansvarar för internutbildning i specialområden.

Förutsättningar att läsa på annan ort

Regler för inackorderingsstöd

Om ett nationellt program eller en inriktning inte finns i hemkommunen har en elev rätt att söka som förstahandssökande till utbildningen i en annan kommun. Eleven har då rätt till inackorderingsstöd. Detsamma gäller om eleven blir antagen till riksrekryterande program.

Elever som studerar på heltid på gymnasieskola har rätt att ansöka om inackorderingsstöd till och med vårterminen det år de fyller 20 år. Inackorderingsstöd beviljas elever med en lång/besvärlig resväg mellan skolan och hemmet, som regel minst 55 kilometers resväg enkel riktning eller sammanlagd effektiv restid över 2 timmar per dag.

Stöd till inackordering regleras i Skollagen 18 kap 32§. Skyldigheten gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 39 §.

Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Det ska ges kontant eller på annat sätt som ska framgå av beslutet om stöd. Om stödet ges kontant, ska det lämnas med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad.

Utifrån de överenskommelser som tecknats med kommunerna i Västernorrlands län och Jämtlands gymnasieförbund har elever från dessa kommuner rätt till inackorderingsstöd i de fall de väljer att studera vid Bobergsgymnasiet.

Elever från andra kommuner som väljer Ånge för att gå hockeygymnasiet har inte rätt till ersättning för boende eller resor utifrån skollagen.

Sekundärt samverkansavtal med andra kommuner

Kommunen kan teckna sekundärt samverkansavtal med kommuner utanför det primära samverkansområdet (i det här fallet Jämtland och Västernorrland). Det betyder att eleven tas emot i första hand, samt att elevens folkbokföringskommun svarar för kostnaden för resor mellan bostad och skola eller eventuellt inackorderingstillägg.

Ånge kommun har inte tecknat något sekundärt samverkansavtal men det kan vara aktuellt i de fall elever utanför Västernorrland och Jämtland söker sig till t ex Ånges hockeygymnasium.

Elevboende i Ånge

Kommuner väljer i vilken mån de organiserar eller tillhandahåller lägenheter eller rum för uthyrning. Vissa kommuner äger och hyr ut rum med gemensamt kök i elevhem, andra kontrakterar ett antal lägenheter där flera elever har var sitt rum men delar på kök och toalett/dusch. Ofta stödjer gymnasieskolan med frukost och middag till eleverna, framför allt under skoldagarna. Antingen finns det matlådor billigt att köpa eller serveras måltiderna i matsalen.

Idag bor 15-20 elever vid Bobergsgymnasiet inackorderade i Ånge. Kommunen har inget organiserat elevboende eller elevhem utan eleverna ansvarar själva för att hitta lägenhet eller rum att hyra. Några elever som känner varandra sedan tidigare har valt att hyra en lägenhet tillsammans, några hyr en egen lägenhet eller har köpt en mindre bostadsrättslägenhet. Åfa erbjuder inflyttade elever samma förtur som andra inflyttare till Ånge. Samtidigt erbjuder frukost och matlådor till förmånligt pris från hotellet Mittlandia.

Torbjörn Pettersson, ordförande i Ånge IK upplever att det är svårt för eleverna att lösa boendet och att det efterfrågas ett boendeerbjudande i samband med övrig information om Bobergsgymnasiet.

Gymnasieverksamhetens ekonomi

Bobergsgymnasiets ekonomi

Bobergsgymnasiet har 45 tjänster och omsätter ca 39 mnkr per år.

Nedan redovisas ett sammandrag av de senaste årens ekonomiska utfall. I prognosen för 2023 kan det vara kostnader som saknas för december.

Konto	2021	2022	2023	2024
Verksamhetens intäkter	Utfall, mnkr	Utfall, mnkr	Prognos, mnkr	Budget, mnkr
Försäljningsintäkter	1 529	2 527	3 302	2 520
Taxor/bidrag/hyresintäkter	1 204	1 532	1 499	1 230
Summa Intäkter	2 733	4 059	4 801	3 750
Verksamhetens kostnader				
Anläggningar och underhållsmtrl	-18	-6	-20	
Personalkostnader	-24 615	-28 279	-30 293	-24 865
verksamhetskostnader	-9 820	-9 838	-8 858	-10 997
Avskrivningar	-637	-1 164	-129	-454
Summa Kostnader	-35 090	-39 286	-39 300	-36 316
Generella statsbidrag och utjämning	291			
Finansiella kostnader	-24	-30	-17	-88
Årets resultat	-32 090	-35 257	-34 516	-32 654
Budget	-27 275	-31 721	-31 725	-32 654
Avvikelse	-4 815	-3 536	-2 792	0
Antal elever - genomsnitt	224	243	242	238
Kostnad per elev	-143 259 kr	-145 090 kr	-142 628 kr	-137 202 kr

Tabell: Ekonomisk redovisning för Bobergsgymnasiet utfall åren 2021-2022, prognos 2023 samt budget 2024.

Under år 2023 har personalkostnaden sänkts genom att antalet tjänster har reducerats.

Interkommunal ersättning 2023

Mellan kommunerna i Västernorrland finns en överenskommen prislista för interkommunal ersättning för varje program. Ersättningen varierar mellan 95724 kr (Ekonomiprogrammet) till 344 221 kr (Naturbruk, inriktning skog).

För närvarande går 116 elever sin utbildning i annan kommun och Ånge kommun betalar 13 mnkr i interkommunal ersättning. 41 elever har valt ett program som finns vid Bobergsgymnasiet.

Inackorderingsstöd och resebidrag 2023

För närvarande har 30 elever inackorderingsstöd och 57 elever resebidrag. Kostnaden för läsåret beräknas till 1 mnkr för inackorderingsstöd och 360 000 kr för resebidrag. Antalet elever med inackorderingsstöd har de senaste åren varit relativt konstant. Däremot är det fler som får resebidrag under höstterminen än under vårterminen. Dessa kostnader ingår inte i budgeten för Bobergsgymnasiet.

Vad är en rimlig kostnad?

Nettokostnadsavvikelsen (se www.kolada.se) beräknas utifrån skillnaden mellan den faktiska kostnaden och en teoretisk framräknad kostnad för gymnasieverksamhet i en kommun. Beräkningen utgår från antalet invånare i aktuell ålder, kommunens nettokostnad för gymnasieskolan samt en referenskostnad för gymnasieskolan där hänsyn tas till kommunens strukturella förutsättningar t ex bebyggelsestruktur och elevens programval de två senaste åren.

För Ånge kommuns gymnasieskola var det en negativ avvikelse på runt 11 procent för år 2022 och 2021 (5-6 mnkr). Det är en ökning från år 2020 då den faktiska kostnaden inte avvek från den framräknade referenskostnaden. För år 2019 var det en positiv avvikelse på 3 mnkr.

Gymnasieverksamhetens ekonomi

Forts.

Verksamheten omsätter närmare 40 mnkr per år. Utifrån den länsgemensamma prislisan och om samtliga elever hade gått gymnasiet i en annan kommun hade motsvarande interkommunala ersättning ökat med 28,4 mnkr. Till det kommer kostnader för inackorderingsstöd. Skillnaden beräknas till 10 mnkr. Tillkommer kostnader och ersättning för elever som valt IM Språk m fl.

För dessa 217 elever som går ett nationellt program hade den genomsnittliga interkommunala ersättningen varit 130 800 kr per elev. Enligt SKR var den genomsnittliga kostnaden per elev i kommunala gymnasieskolor 130 200 kr.

Förklaring till budgetöverskridanden

Samtidigt förklaras budgetöverskridandet med att gymnasiet har tagit ett större kompensatoriskt ansvar än tidigare genom att erbjuda extralektioner för elever som inte klarat grundskolan och intensifierat arbetet med att få "hemmasittare" tillbaka till gymnasiestudierna genom anpassad skolgång. För insatsen har 3,5 tjänster reserverats.

Inför hösten 2023 valde ingen elev Ekonomiprogrammet, varför det bara går elever i årskurs 2 och 3. Någon omedelbar större besparing var inte möjlig.

Bobergsgymnasiet gör ingen programbudget, vilket är förståeligt eftersom det sker mycket samläsning och svårt att separera kostnaderna för att bilda ett rättvisande underlag. Däremot är det möjligt att separera kostnader mellan yrkesprogram och högskole- och studieförberedande program.

Det flexibla arbetssättet inom framför allt HSF ger stora möjligheter att anpassa programutbudet till elevernas efterfrågan. Utan större åtgärder går det att pausa program.

Unika kostnader för respektive program är yrkesprogrammets speciallokaler med utrustning samt kostnader för yrkeslärare. Däremot finns en beräknad kostnad per elev och program.

Finns det möjlighet att sänka kostnaderna?

I intervjuerna framkom följande:

- Byggnaderna delas med vuxenutbildningen som tillhör samma avdelning. Det finns inget samarbete om lokaler. Bobergsgymnasiet har fullt på fyra utbildningar och använder sina lokaler maximalt vardagar till kl 16.00.
- I dagsläget har gymnasielärarna fulla tjänster. Vuxenutbildningen har en annan studiegång t ex inte två terminer med sommarlov mm.
- Det finns möjlighet att öka samläsningen mellan årskurser, men det innebär sämre schema för eleverna med fler håltimmar.
- Ingen närmare studie har gjorts över vilka samordningsvinster som kan hämtas mellan vuxenutbildningen och Bobergsgymnasiet. Tankar finns om att en samordnare kanske skulle vara lönsam.

Om en prioritering av utbildningar och program ska göras utifrån behovet av att sänka kostnaderna görs följande tolkning av vad som framkommit i intervjuer och planeringsunderlag:

- Behovet av arbetskraft i Ånge kommun är stort inom många sektorer, men framför allt inom praktiska yrken så som transport, vård och omsorg.
- Behovet av en gymnasieskola i Ånge är störst bland elever med större behov av stöd och trygghet än andra.

Forts.

Gymnasieverksamhetens ekonomi

Forts.

Slutsatsen av ovanstående tolkning är att ett alternativ skulle vara att upphöra med högskoleförberedande program dvs Naturvetenskaps-, Samhällsvetenskaps-, Ekonomi- och Teknikprogrammet.

Kalkyl för alternativet att upphöra med högskoleförberedande program (HSF)

Idag finns det 84 elever som läser HSF. Personalkostnad motsvarande tio tjänster går att hänföra till dessa program. Till det kommer elevkostnader så som datorer, skolmaterial och skolmåltider. En avveckling av HSF innebär ändå inte att det går att avyttra lokaler eller minska städkostnaden. Den totala kostnadsminskningen vid upphörande av HSF beräknas till 8,4 mnkr per år.

Personalkostnad lärare	Kostnad, kr		
Årskostnad (12,16 månader)	673 421		
Antal berörda	10,00		
Total personalkostnad lärare	6 734 208		
Övriga kostnader undervisning	Kostnad, kr		
Datorer	672 000		
Skolmaterial	420 000		
Övrigt			
Summa övriga kostnader	1 092 000		
Övriga kostnader lokaler och skolmåltider	Kostnad, kr		
Uppsägningsbara - annan användning		Lika som idag	
Städning		Lika som idag	
Skolmåltider enl Kolada Ånge 2022	542 724		
Övrigt			
Summa övriga kostnader lokaler mm	542 724		
Total kostnadsminskning vid upph av HSF	8 368 932		

Tabell: Bedömd kostnadsminskning vid en avveckling av HSF vid Bobergsgymnasiet.

Om samtliga elever väljer att gå samma program men på annan studieort i Västernorrland ökar den interkommunala ersättningen med 8,7 mnkr per år. Om samma andel elever som idag läser på annan ort ansöker om inackorderingsstöd och som ansöker om resebidrag ökar kostnaden med ca 0,75 mnkr.

Program	Antal elever	Årskostnad
Nationella högskoleförberedande HSF		
Ekonomi EK	17	1 627 308
Naturvetenskaplig NA	19	2 108 601
Samhällsvetenskaplig SA	31	3 027 026
Teknik TE	17	1 989 221
Summa interkommunal ersättning	84	8 752 156
Inackorderingsstöd	Antal elever	Årskostnad
Inackorderingsstöd	23	386 775
Reseersättning	43	350 123
Kostnad per år		736 898
Total kostnad - HSF på andra studieorter		9 489 054

Tabell: Bedömd alternativkostnad vid avveckling av HSF vid Bobergsgymnasiet med nuvarande antalet elever.

Forts

Gymnasieskolans ekonomi

Forts.

Känslighetsanalys

Antalet invånare i Ånge kommun i åldern 16-18 år kommer att minska de närmaste åren med närmare 35 personer. Om det innebär att antalet elever vid HSF minskar med 18 personer enligt fördelningen nedan, dvs en fortsatt minskning på ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet blir alternativkostnaden ca 7 mnkr.

Program	Alternativ: färre elever	Årskostnad
Nationella högskoleförberedande HSF		
Ekonomi EK	10	957240
Naturvetenskaplig NA	19	2108601
Samhällsvetenskaplig SA	20	1952920
Teknik TE	17	1989221
Summa interkommunal ersättning	66	7 007 982
Inackorderingsstöd		
Inackorderingsstöd	18	33766,0714
Reseersättning	34	30566,25
Kostnad per år	51	64 332
Total kostnad - HSF på andra studieorter		7 072 314

Tabell: Bedömd alternativkostnad vid avveckling av HSF vid Bobergsgymnasiet med en minskning med 18 elever på HSF.

Kalkyl för alternativet att lägga ner Bobergsgymnasiet

Att lägga ner hela Bobergsgymnasiet innebär att samtliga elever från Ånge kommun måste söka sig till annan studieort. Under de närmaste åren är det 85 elever från Ånge kommun som förväntas påbörja sina gymnasiestudier. Under tre läsår är det 255 elever. Den interkommunal ersättningen för elevernas studier på annan ort beräknas till 30-35 mnkr per år. Till det kommer kostnader för resor och inackordering. Det ska jämföras med dagens 30 mnkr för Bobergsgymnasiet (exkl kompensatoriska uppdrag) och 13 mnkr för interkommunal ersättning. Skillnaden bedöms vara ca 10 mnkr.

Riskanalys

Risken finns att invånare i gymnasieåldern inte väljer att läsa på gymnasiet eller avslutar i förtid. Forskningen visar att avsaknaden av gymnasieexamen eller studiebevis minskar personens möjligheter till stadigvarande egen försörjning, vilket riskerar att öka behovet av ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen.

Ånge kommun minskar med 45 arbetstillfällen, de flesta gymnasielärartjänster. Risken är att kommunens skattekraft minskar om personerna flyttar från kommunen eller att ingen nyrekrytering görs vid pensionering.

Bobergsgymnasiets lokaler frigörs till annat ändamål. Lokalerna kan antingen användas för annan kommunal verksamhet eller hyras ut till extern verksamhet. Alternativt kan fastigheten säljas. Bokfört värde för Bobergsgymnasiet är 0,7 mnkr och 10 mnkr för fd Postterminalen som iordningsställts för Bygg- och anläggningsprogrammet.

Forts.

Samarbete med andra

Utvecklingen inom Jämtlands gymnasieförbund (JGY)

Jämtlandskommunerna utom Berg, Strömsund och Härjedalen har organiserat sin gymnasieskola i ett gemensamt kommunalförbund. JGY bildades år 2005 av Bräcke, Krokoms, Ragunda, Åre och Östersunds kommuner. Åre kommun tillkom år 2017. Under hösten 2023 beslutades att genomföra en förstudie mellan JGY och Bergs kommun för att utreda förutsättningarna för att även Bergs kommun ska ingå i förbundet.

Förbundet har för närvarande ca 3 700 elever i gymnasieskolan och ca 400 elever i olika former av vuxenutbildning. Förbundet har ca 600 anställda och omsätter ungefär 700 mnkr. Nettokostnadsavvikelsen för samtliga kommuner är positiv dvs den faktiska kostnaden är lägre än den teoretiskt framräknade referenskostnaden, se diagram nedan.

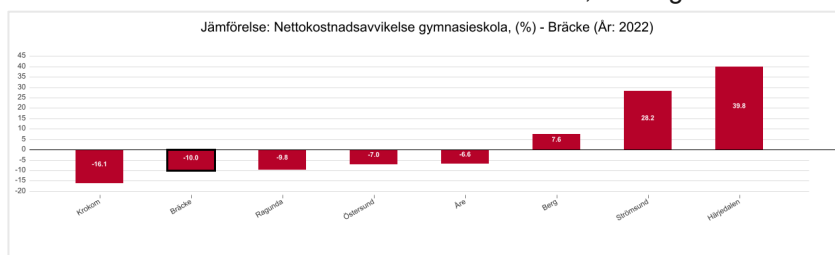

Diagram: Nettokostnadsavvikelser gymnasieskola, Jämtlands kommuner, år 2022

I intervjun med förbundsdirektören framkom att det är en svag elevutveckling i alla kommunerna utom Åre, Krokoms och Östersund.

85 procent av eleverna från Bräcke väljer att gå i Östersund. I Bräcke finns Bygg och Anläggning (inriktning Anläggningsfordon) och IM. Totalt 96 elever vilket är fulla klasser.

Under de senaste åren har strategin varit att anpassa programutbudet mot det lokala näringslivet. Det har inneburit färre platser på Teknik och Barn/Fritid och något fler platser på Restaurang/Livsmedel och Fordon/Transport. De små gymnasierna i Åre, Bräcke och Bispgården överlever för att de utvecklat en nisch där de är unika och duktiga och kan få ett inflöde av elever från andra orter. Av prislistan för interkommunal ersättning 2023 framgår att elevplatspriset per läsår är betydligt högre vid de små gymnasierna än vid motsvarande utbildningsplatser i Östersund.

JGY upplever samtidigt att det är svårt att rekrytera kärnämneslärare till de mindre gymnasierna, uttryckt som "Lärare gillar ämneskollegor". Det skapar en trygghet i yrket och en utveckling i ämnet och undervisningen. De har inte provat på fjärrundervisning då det inte behövs ännu, bedömningen är att det kommer att behövas i framtiden.

JGY ersätter eleverna för reskostnad med Jämtlands allmänna regionala kollektivtrafik, inte med SJ. För elever från Jämtlands län som är intresserade av att studera i Ånge saknas bussförbindelse.

Däremot har Norrtåg ett antal avgångar från Östersund med ankomst kl 6.23 och 8.35 till Ånge. Med nuvarande tidtabell finns SJ:s tåg med ankomst kl 7.03, men eleven har då inte rätt till ersättning för reskostnaden. Allmän kollektivtrafik mellan Ragunda kommun och Ånge kommun saknas. Enstaka bussar finns mellan Bergs kommun och Ånge kommun, men inte anpassade till skoltider.

Mikael Cederberg, förbundsdirektör vid JGY, ser gärna ett utökat samarbete med Ånge kommun men har svårt att i dagsläget identifiera inom vilka områden.

Samverkan med andra

Samarbete i Västernorrland

År 2023 går 307 elever från Ånge kommun i gymnasiet. 212 av eleverna går på Bobergsgymnasiet och 116 går på gymnasiet på annan ort. 26 elever vid Bobergsgymnasiet kommer från annan kommun.

Elevutvecklingen i Ånge kommun följer ganska väl elevutvecklingen i hela Västernorrland och har sedan år 2016 varit relativt stabil, se diagram nedan.

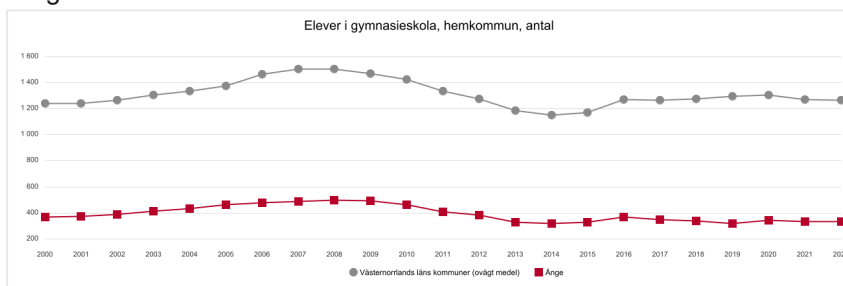

Diagram: Antal gymnasieelever i Ånge kommun respektive Västernorrland, år 2000-22

Flera av kommunerna i Västernorrland har en större nettokostnadsavvikelse, medan andras faktiska kostnad är ungefär lika med den teoretiskt framräknade referenskostnaden, se diagram nedan.

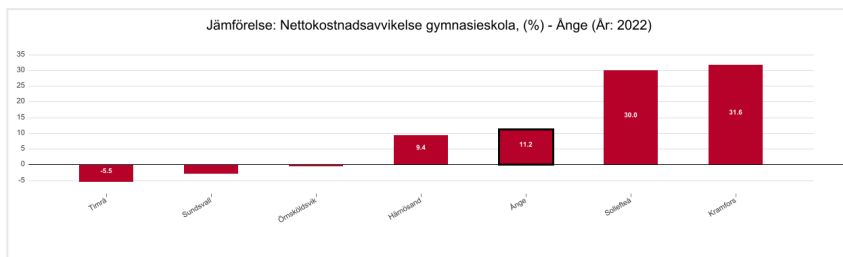

Diagram: Nettokostnadsavvikelser gymnasieskola, Västernorrlands kommuner, år 2022

Samarbetet i Västernorrland i dag omfattar ett gemensamt antagningskansli placerat i Sollefteå kommun, samordnad planering av antalet utbildningsplatser per program och driften av Vård- och omsorgscollege och Teknikcollege. Det framkommer i intervjuerna tveksamheter om länets college är utformade på bästa sätt för att nå syftet. Det gäller framför allt Vård- och omsorgscollege där kommunen tillsammans med övriga kommuner och Regionen är de arbetsgivare som borde vara mest aktiva.

Det finns också ett samarbete som Mittuniversitetet ansvarar för som rör kommunerna i Västernorrland och Jämtland, samt Nordanstigs kommun.

I flera intervjuer nämns tankar om att bilda ett gymnasieförbund med en, flera eller alla kommuner i Västernorrland. Det bedöms både som en möjlighet och en svårighet.

Hypotetisk jämförelse av interkommunal ersättning mellan JGY och Västernorrlands kommuner

Om samtliga elever från Ånge kommun som idag läser ett gymnasieprogram på annan ort hade valt att gå vid JGY i Östersund hade den interkommunala ersättningen för Ånge kommun varit 16,5 mnkr. Om samma elever i stället hade valt att gå vid någon av de kommunala gymnasieskolorna i Västernorrlands län hade motsvarande interkommunala ersättning för Ånge kommun varit 18,7 mnkr dvs. 2,3 mnkr högre. Se bilaga 1.

Det finns anledning att ta del av de erfarenheter av ett gemensamt kommunalförbund som finns vid JGY. Eftersom eleverna i Ånge i lika stor del väljer JGY som Sundsvalls gymnasium borde det vara en strävan att hålla samma internprislista.

Gymnasieskolans ekonomi

Att säga upp samarbetsavtalen med Västernorrlands kommuner och JGY

För närvarande går 116 elever från Ånge kommun på annan gymnasieskola än Bobergsgymnasiet. 41 av dem har valt ett program och en inriktning som finns vid Bobergsgymnasiet. 35 av dessa har valt HSF (Ekonomi: 12, Naturvetenskap: 9, Samhällsvetenskap: 11 och Teknik: 3). 15 elever har valt Fordon- och transport, inriktning Transport vilket är en inriktning som inte finns vid Bobergsgymnasiet.

Ånge kommun är skyldiga att teckna samarbetsavtal med två andra kommuner. Det innebär att eleverna godkänns som förstahandssökande på respektive gymnasieskola och att de har rätt till inackorderingsstöd och resebidrag. Det är inte nödvändigt att teckna med Västernorrlands kommunerna eller JGY utan kan vara andra kommuner t ex Härjedalens och Strömsunds kommuner.

Genom att säga upp samarbetsavtalen med Västernorrlands kommunerna och JGY betraktas inte eleverna som förstahandssökande vid dessa gymnasieskolor utan erbjuds utbildning "i mån av plats". Utan samarbetsavtal försämrar också elevernas möjlighet till kostnadstäckning för resor och inackordering, även om eleverna har möjlighet att via CSN ansöka om inackorderingsstöd.

En bedömning är att fler elever skulle välja Bobergsgymnasiet, och att den interkommunala ersättningen skulle sjunka. Däremot försämrar elevernas möjlighet att gå program som inte erbjuds vid Bobergsgymnasiet t ex Naturbruk eller vid attraktiva gymnasieskolor i nuvarande samarbetskommuner.

Kalkyl för utökning av Fordon- och Transportprogrammet (FT), inriktning Transport

Det finns en efterfrågan på fordonsförare. Idag läser 15 elever från Ånge kommun FT på andra studieorter. Några läser specialinriktningar så som snöfordon och anläggningsmaskiner. Den totala interkommunala ersättningen är 1,7 mnkr för år 2023.

Under år 2022 presenterades ett förslag att utöka befintligt FT med inriktningen Transport (12 utbildningsplatser). Förslaget innebar att över tre år skulle en fastighet och två lastbilar köpas in, samt en utökning med 2,5 lärartjänster. Förväntningarna var att sju elever skulle välja att stanna i Ånge för fortsatta studier i stället för andra studieorter samt att fem elever från andra kommuner skulle välja Ånge som studieort.

	År 1	År 2	År 3
Antal elever	12	24	36
Intäkt/utebliven kostnad			
Elevpeng utifrån	819 235 kr	1 638 470 kr	2 457 705 kr
Utebliven elevpeng	1 146 929 kr	2 293 858 kr	3 440 787 kr
Summa	1 966 164 kr	3 932 328 kr	5 898 492 kr
Kostnad			
Hyra	- 200 000 kr	- 350 000 kr	- 350 000 kr
Årskostnad inv byggnad	- 307 710 kr	- 307 710 kr	- 307 710 kr
Årskostnad inv lastbil	- kr	- 210 253 kr	- 420 506 kr
Yrkeslärare	- 600 000 kr	- 1 200 000 kr	- 1 500 000 kr
Övrig personal	- 100 000 kr	- 150 000 kr	- 200 000 kr
Kläder, elevmaterial	- 150 000 kr	- 300 000 kr	- 450 000 kr
Datorer	- 60 000 kr	- 60 000 kr	- 60 000 kr
Körkort	- kr	- 60 000 kr	- 120 000 kr
Övriga elevkostnader	- 120 000 kr	- 240 000 kr	- 360 000 kr
Summa kostnader	- 1 537 710 kr	- 2 877 963 kr	- 3 768 216 kr
Totalt	428 454 kr	1 054 365 kr	2 130 276 kr

Tabell: Utökning av FT Transport. Ekonomisk kalkyl redovisad av Bobergsgymnasiets ledning år 2022.

Gymnasieskolans ekonomi

Forts.

Efter korrigering av kapitalkostnad orsakad av investeringar visar kalkylen ett ekonomiskt överskott med 2 mnkr per år.

Ekonomikontoret gjorde en annan bedömning av antalet elever samt hur beräkningen ska göras av en "alternativ elevpeng" dvs vilket val skulle eleven gjort om inte programmet fanns i Ånge.

Beräkningen utgick ifrån att två elever inte skulle välja annan kommun om programmet fanns i Ånge, samt att två elever från andra kommuner skulle välja att studera i Ånge. Övriga sex utbildningsplatser bedömdes fyllas med elever som annars hade valt ett annat program i Ånge. För dessa ingick ingen "alternativ elevpeng" i kalkylen.

	År 1	År 2	År 3
Antal elever	10	20	30
Intäkt/utebliven kostnad			
Elevpeng utifrån	327 694 kr	655 388 kr	983 082 kr
Utebliven elevpeng	327 694 kr	655 388 kr	983 082 kr
Summa	655 388 kr	1 310 776 kr	1 966 164 kr
Kostnad			
Hyra	- 200 000 kr	- 350 000 kr	- 350 000 kr
Årskostnad inv byggnad	- 307 710 kr	- 307 710 kr	- 307 710 kr
Årskostnad inv lastbil	- kr	- 210 253 kr	- 420 506 kr
Yrkeslärare	- 600 000 kr	- 1 200 000 kr	- 1 500 000 kr
Övrig personal	- 100 000 kr	- 150 000 kr	- 200 000 kr
Kläder, elevmaterial	- 125 000 kr	- 250 000 kr	- 375 000 kr
Datorer	- 60 000 kr	- 60 000 kr	- 60 000 kr
Körkort	- kr	- 60 000 kr	- 120 000 kr
Övriga elevkostnader	- 100 000 kr	- 200 000 kr	- 300 000 kr
Summa kostnader	- 1 492 710 kr	- 2 787 963 kr	- 3 633 216 kr
Totalt	- 837 322 kr	- 1 477 187 kr	- 1 667 052 kr

Tabell: Utökning av FT Transport. Ekonomisk kalkyl av ekonomikontoret år 2022.

Känslighetsanalys

Idag går 15 elever FT på annan ort, dvs 4-5 per årskurs. Det är inte osannolikt att fyra elever per läsårskulle välja att utbilda sig i Ånge i stället för att flytta till annan ort. För att utbildningen ska ge ett ekonomiskt nollresultat krävs att ytterligare fyra elever väljer att studera i Ånge.

	År 1	År 2	År 3
Antal elever	10	20	30
Intäkt/utebliven kostnad			
Elevpeng utifrån	655 388 kr	1 310 776 kr	1 966 164 kr
Utebliven elevpeng	655 388 kr	1 310 776 kr	1 966 164 kr
Summa	1 310 776 kr	2 621 552 kr	3 932 328 kr
Kostnad			
Hyra	- 200 000 kr	- 350 000 kr	- 350 000 kr
Årskostnad inv byggnad	- 307 710 kr	- 307 710 kr	- 307 710 kr
Årskostnad inv lastbil	- kr	- 210 253 kr	- 420 506 kr
Yrkeslärare	- 600 000 kr	- 1 200 000 kr	- 1 500 000 kr
Övrig personal	- 100 000 kr	- 150 000 kr	- 200 000 kr
Kläder, elevmaterial	- 125 000 kr	- 250 000 kr	- 375 000 kr
Datorer	- 60 000 kr	- 60 000 kr	- 60 000 kr
Körkort	- kr	- 60 000 kr	- 120 000 kr
Övriga elevkostnader	- 100 000 kr	- 200 000 kr	- 300 000 kr
Summa kostnader	- 1 492 710 kr	- 2 787 963 kr	- 3 633 216 kr
Totalt	- 181 934 kr	- 166 411 kr	299 112 kr

Tabell: Utökning av FT Transport. Ekonomisk känslighetsanalys år 2023.

Riskanalys

Investeringar i form av mark, omklädningsbarack och lastbilar bedöms kunna avyttras om utbildningen inte får tillräckligt med sökande. Hyresavtal bör inte tecknas för mer än tre år.

lakttagelser och rekommendationer

Utifrån dokumentstudier, intervjuer och inhämtande av jämförande statistik med andra lämnas följande rekommendationer:

- Se elevens utbildning ur ett 0-19-årsperspektiv. Förstärk samarbetet mellan grundskolan och gymnasieskolan
- Följ upp och utveckla programråden. Låt barn- och utbildningsavdelningen leda det strategiska arbetet med kompetensförsörjning, då med ett 4-5-årsperspektiv.
- Öka elevernas kunskap redan i grundskolan om vilka yrken och arbetsplatser som finns, samt vilka utbildningar som krävs för det. Ha en tydlig struktur för studie- och yrkesvägledningen.
- De elever som har ambitionen att läsa vid universitet eller högskola ska ha en bred inblick i vilka möjligheter det finns att komma tillbaka och få kvalificerade uppdrag hos arbetsgivare i Ånge kommun.
- Etablera ett för Barn- och utbildningsavdelningen gemensamt arbetssätt för en långsiktig kompetensförsörjning av pedagoger.
- Öka satsningar på att fler utbildningar får en jämnare könsfördelning.
- Överväg etablering av Fordon och Transportprogrammet med inriktning Transport.
- Utveckla satsningen med hockeygymnasium
- Identifiera i vilka sammanhang målgruppen dvs ungdomar som går i åk 8 och 9 är i Ånge av andra skäl och använd tillfället för information om möjligheten att läsa vid Bobergsgymnasiet.
- Öka samarbetet i Västernorrland för sänkning av interkommunal ersättning.
- Barn- och utbildningsavdelningen bör ha delegation att besluta om att pausa program
- Analysera rapporterade uppgifter till SCB och Skolinspektionens elevenkät.

Inledning

År 2021 var den genomsnittliga kostnaden för ett barn i förskolan 163000 kr, en elev i grundskolan med kommunal huvudman 121 800 kr och en elev i gymnasiet 125 500 kr.

Kommunens kostnad för en invånare som går fem år i förskolan, tio år i grundskolan (inklusive förskoleklass) och tre år i gymnasiet är 2,4 mnkr. Befolkningens skatteinbetalningar under förvärvsåren är till stor del transfereringar över sin egen livstid dvs efterskottsbetalning av sin utbildning och förskottsbetalning av sin äldreomsorg och sjukvård.

En genomförd gymnasieutbildning med examen eller studiebevis är en av de viktigaste faktorerna för att en ung människa ska kunna etablera sig i samhället.

Nationalekonomen Ingvar Nilsson har under mer än 30 år räknat på samhällskostnaden för olika sorters utanförskap. I sina socioekonomiska bokslut har han visat på prislappen för ett skolmisslyckande:

- Fem års senare inträde på arbetsmarknaden 2,6 mnkr
- Reducerad livslön 1,4 mnkr
- Perioder av arbetslöshet 3,1 mnkr
- Perioder av ohälsa och arbetslöshet 8,9 mnkr
- Livslångt utanförskap 8,9 mnkr
- Livslångt utanförskap och ohälsa 11,5 mnkr

Naturligtvis varierar det stort mellan individer men det markerar ändå vikten av att möta varje elev utifrån sina behov och förutsättningar att fullgöra sin gymnasieutbildning.

Utan gymnasieskola i Ånge kommun finns det en risk att färre unga påbörjar och slutför sin gymnasieutbildning.

Se hela utbildningstiden som ett system

Utbildning i form av förskola, grundskola och gymnasieskola finns närvarande under hela uppväxtperioden. Samhällets syfte med den offentligfinansierade utbildningen är en 19-åring som klarar sig själv dvs kan välja högre studier, klarar sin egen försörjning och har demokratiska värderingar. Det innebär att alla delar i utbildningssystemet behöver samarbeta för att stödja elevens lärande och visa på framtidens möjligheter och vad som krävs för att nå dit.

Samhällets kompensatoriska uppdrag innebär att oavsett hur uppväxtvillkoren varit så ska varje individ som vuxen har lika rätt till ett självständigt och oberoende liv. Det innebär att samhällets resurser måste samordnas utifrån individens behov med det gemensamma målet om en "flygfärdig 19-åring".

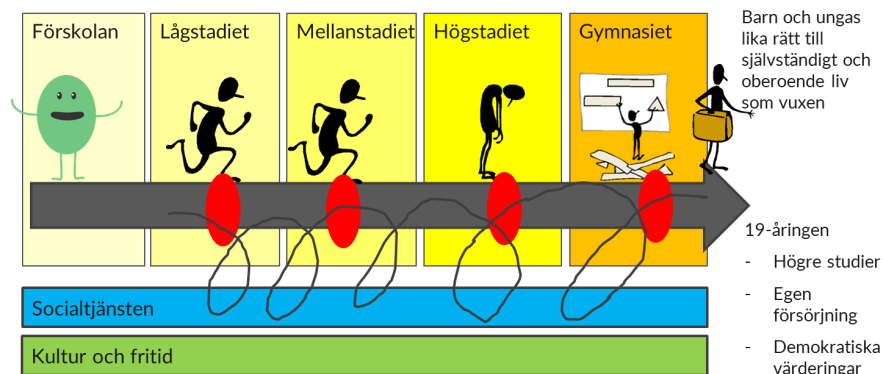

Illustration: Elevens lärande med behov av extra stöd (grå linje) och röda avstämningpunkter.

Kommunens styrning, uppföljning och utvärdering av utbildningssystemet bör vara utformat så att det följer elevens lärande genom hela utbildningssystemet. Detta för att på sikt minska kostnaderna för kompensatoriska insatser, vilket också är kostnader för individen som inte kommer till egen försörjning.

Sammanfattande iakttagelser

Ånge kommun har för jämförelse med andra kommuner med 5000-9999 invånare en gymnasieskola med ett brett programutbud. Trots detta har inte Ånge kommun någon större ekonomisk avvikelse vad det gäller kostnad per elev jämfört med dessa kommuner. Däremot avviker Ånge kommuns faktiska kostnad med 5-6 mnkr mot den teoretiskt framräknade referenskostnaden. Trots att Bobergsgymnasiet är en liten gymnasieskola visar skolan en bra kvalitet i form av elevernas studieresultat, i jämförelse med andra små gymnasieskolor.

Att lägga ner hela Bobergsgymnasiet är egentligen det enda alternativet för att sänka kostnaderna. Det innebär att samtliga elever (ca 255 elever) från Ånge kommun måste söka sig till annan studieort. Den interkommunal ersättningen för elevernas studier på annan ort beräknas till 30-35 mnkr per år. Till det kommer kostnader för resor och inackordering. Det ska jämföras med dagens 30 mnkr för Bobergsgymnasiet (exkl kompensatoriska uppdrag) och 13 mnkr för interkommunal ersättning.

Demografin är däremot en utmaning. Sedan år 2014 har Ånge kommun haft runt 300 invånare i åldern 16-18 år. Från år 2024 minskar antalet till omkring 270 invånare i aktuell ålder. Det är viktigt för elevernas utveckling att steget från högstadietiden till gymnasiet är ett steg mot vuxenvärlden där kontaktnätet utökas och drömmar om yrken och arbetsplatser realiserar genom utmaningar och kunskapspåbyggnad. Att attrahera elever från andra kommuner ökar intresset för elever i Ånge att välja Bobergsgymnasiet. Hockeygymnasiet är en sådan möjliggörare.

Bobergsgymnasiet har under de senaste åren ökat andelen unga i Ånge kommun som gör sin gymnasieutbildning på skolan från 50 procent till 65 procent.

Det har delvis berott på att kommunen beslutat om att öka programutbudet med flera program så som *Bygg och Anläggning*, *Fordon och Transport* samt *Försäljning och Service*. Samtidigt har intresset för *Ekonomi-programmet* minskat till att det vid antagningen i höstas inte var någon elev.

Inom Bobergsgymnasiets organisation finns stora möjligheter att anpassa att anpassa programutbudet till elevernas efterfrågan, t ex pausa program. För att Barn- och utbildningsavdelningen ska kunna ta det ekonomiska ansvaret bör de ha mandatet att pausa program för att under tiden utreda andra åtgärder för att öka elevintresset.

De närmaste åren kommer det att vara runt 80 elever som lämnar årskurs 9. Samtidigt bedömer Ånge kommun som arbetsgivare att det är runt 30 pensionsavgångar varje år de närmaste tio åren. Det innebär att om det inte sker någon inflyttning kommer Ånge kommun att behöva anställa närmare hälften av de som går ut grundskolorna i kommunen.

Ånge kommun behöver planera för hur de som arbetsgivare skapar intresse för en kommunal anställning hos de som ska välja gymnasieutbildning och framtida yrke. En av Ånge kommuns utmaningar är att rekrytera behöriga pedagoger för att även fortsättningsvis kunna upprätthålla den höga kvaliteten på gymnasieskolan. Detsamma gäller till grundskolan vars kvalitet är en absolut förutsättning för vad gymnasieskolan kan åstadkomma.

Nyetableteringar inom vätgasindustrin och kriminalvården bedöms öka behovet av arbetskraft. Gymnasieskolan ska erbjuda högkvalitativ grundutbildning då trenden är att större arbetsgivare ombesörjer specialistutbildning via interna utbildningssystem. Däremot finns det en efterfrågan från både bransch och elever att etablera en inriktning Transport vid Bobergsgymnasiet. Den utredning som ledningen redovisat visar inte på några större ekonomiska risker att etablera en sådan utbildning med 12 utbildningsplatser.

Rekommendationer

Några av de rekommendationer som lämnades i rapporten från KPMG år 2018 kvarstår. Det gäller framför allt:

- **Se elevens utbildning ur ett 0-19-årsperspektiv. Ge tidiga insatser för barn och elever i behov av särskilt stöd och ha genomtänkta övergångar mellan stadierna och enheterna.** Det framkom i intervjuerna att samarbetet mellan grundskolan och gymnasieskolan bör förbättras. Det handlar delvis om att löpande följa elevens utveckling så att det inte uppstår någon "utbildningsskuld" som förväntas "lösa sig på Bobergsgymnasiet". Det har tidigare varit en relativt hög andel elever som går fyra år i gymnasieskolan för att få studiebevis eller examen. Det är en ekonomisk förlust för eleven som inte kommer i arbete och får egen försörjning, men det är också en ekonomisk förlust för kommunen som har en kostnad under fyra år i stället för under tre.
- **Följ upp och utveckla programråden. Fråga vad näringslivet kan göra för att stärka och utveckla utbildningen. Se till att näringslivsråden blir ett organ för gemensamt ansvarstagande för näringslivsutveckling och kompetensförsörjning.** Det finns ännu ingen tydlig struktur för programråden eller för näringslivsråden kopplat till kompetensförsörjning. I intervjuerna framkom att det är otydligt vem som ska ansvara och organisera arbetet. Då även vuxenutbildningen är en resurs i kompetensförsörjningen bedöms utbildningsavdelningen ha bästa förutsättningarna att leda arbetet och bör få resurser och kompetens att organisera arbetsgivarkontakterna med fokus på kompetensförsörjning. Uppdraget bör gälla både offentliga och privata arbetsgivare och ska koncentrera sig kring det strategiska arbetet med kompetensförsörjning på 4-5 års sikt. I det ingår även att stödja grundskolans behov av praktikplatser och arbetsplatsbesök.

Utöver dessa rekommendationer lämnas följande:

- **Öka elevernas kunskap redan i grundskolan om vilka yrken och arbetsplatser som finns, samt vilka utbildningar som krävs för det.** Det finns ett överskott av elever med Samhällsvetenskapliga programmet och Ekonomiprogrammet som högsta utbildningsnivå eller med Barn och fritidsprogrammet som inte etablerar sig på arbetsmarknaden. Det finns anledning att minska antalet utbildningsplatser, men det kan inte ske genom att dra ner på utbildningsplatser då eleverna söker sig till andra utbildningsorter. Det måste ske genom att eleverna har en tydligare målbild vad de vill göra i sitt yrkesliv t ex genom hög kvalitet på PRAO, yrkesrelaterade projektarbeten och arbetsplatsbesök anpassade till åldrar och intresse. Det är av största vikt att det finns en tydlig struktur för studie- och yrkesvägledningen. Barn- och utbildningsavdelningens organisering av studie- och yrkesvägledare i en central enhet bedöms vara en bra första steg i det arbetet. För Ånge kommun som arbetsgivare kan det handla om att uppmuntra och utveckla bra handledare för att göra praktiken intressant.
- **De elever som har ambitionen att läsa vid universitet eller högskola ska ha en bred inblick i vilka möjligheter det finns att komma tillbaka och få kvalificerade uppdrag hos arbetsgivare i Ånge kommun.** I de fall eleverna redan i grundskolan väljer en annan studieort är det viktigt att de ser möjligheter att söka sig tillbaka till Ånge. Några exempel är lärare, sjuksköterskor och läkare, men även civilingenjörer, jägmästare och kemister.

Forts

Rekommendationer

Forts.

- **Etablera ett för Barn- och utbildningsavdelningen gemensamt arbetssätt för en långsiktig kompetensförsörjning av pedagoger.** Bobergsgymnasiet främsta förutsättning för att fortsätta att erbjuda en högkvalitativ gymnasieutbildning är tillgången till behöriga lärare. Det finns en risk att lediga tjänster erbjuds lärare inom grundskolan, som i sin tur ställer krav på grundskolan att attrahera grundskollärare att flytta till kommunen. Barn och utbildningsavdelningen har ett gemensamt ansvar att sörja för en långsiktig kompetensförsörjning av pedagoger. Det gäller att Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla och Avveckla medarbetare (förkortas som ARUBA), dvs de moment som kommunen använder i sin kompetensförsörjningsplan.
- **Öka satsningar på att fler utbildningar får en jämnare könsfördelning.** Forskningen visar att det är en minoritet av befolkningen som accepterar eller är oberörd av att vara i minoritet i enkönade miljöer. På Bobergsgymnasiet är det två av elva program med 40/60 könsrepresentation (Ekonomiprogrammet och Naturvetenskapliga programmet). Det innebär att varje elev upplever att det finns få utbildningsalternativ. För Ånges framtid krävs att även flickor väljer att utbilda sig i Ånge och att de finner att programutbudet är något för dem.
- **Överväg att etablera Fordon och Transportprogrammet med inriktning Transport.** Utifrån elevernas intresse av utbildningen finns goda förutsättningar att etablera utbildningen utan större ekonomisk risk.
- **Utveckla satsningen med hockeygymnasium.** Just nu, med de internationella och nationella framgångar som lokala spelare gör är det läge att öka marknadsföringen för Ånge som studieort.
 - Upprätta en kommunikationsplan med en systematisk och riktad marknadsföring t ex licensierade ishockeyspelare i angränsade län. Överväg även Stockholms län, då möjligheten till hockeygymnasium i Stockholm är lägre än intresset där. Damhockey växer i hela landet och på många håll erbjuder inte klubbarna tillräckligt med istider. Ånge IK bör ha möjlighet att med inflyttande damspelare etablera sig i någon av damserierna.
 - Uppdra till bostadsbolaget Åfa att organisera uthyrning av elevboende.
 - Upprätta överenskommelse med aktuella kommuner för att eleven ska kunna ta del av inackorderingsstödet.
- **Identifiera i vilka sammanhang målgruppen dvs ungdomar som går i åk 8 och 9 är i Ånge av andra skäl** t ex Boda borg, Mid Adventure, Getberget, Fränsta badhus eller sommarhockeyskolor. Använd tillfället eller platsen att visa på Bobergsgymnasiets programutbud och möjligheten att studera i Ånge.
- **Öka samarbetet i Västernorrland för sänkning av interkommunal ersättning.** Om samtliga elever från Ånge som valt att studera på annan ort valt JGY i stället för någon av de kommunala gymnasierna i Västernorrland hade den interkommunala ersättningen varit 2,3 mnkr lägre.

Forts.

Rekommendationer

Forts.

Eftersom eleverna i Ånge i lika stor del väljer JGY som Sundsvalls gymnasium borde det vara en strävan att hålla samma internprislista. Det intresset borde vara gemensamt för flera kommuner i Västernorrland, då höga ersättningsnivåer även innebär ett större intresse för externa aktörer att etablera fristående gymnasieskolor i länet. Ett annat alternativ för Ånge kommun är att säga upp samarbetsavtalet med Västernorrlands kommuner, vilket för eleverna är ett sämre alternativ.

Det finns anledning att ta del av de erfarenheter av ett gemensamt kommunalförbund som finns vid JGY. Ett alternativ för att sänka kostnaden för gymnasieskolan med bibehållen utbildningskvalitet kan vara att etablera ett kommunalförbund med en eller flera kommuner i Västernorrland. Ett annat alternativ kan vara att tillsammans med JGY utreda konsekvenserna av att bli medlem i det jämtländska kommunalförbundet.

- **Barn- och utbildningsavdelningen bör ha delegation att besluta om att pausa program.** För att Barn- och utbildningsavdelningen ska kunna ta det ekonomiska ansvaret bör de ha mandatet att pausa program för att under tiden utreda andra åtgärder för att öka elevintresset.

- **Analysera rapporterade uppgifter till SCB och Skolinspektionens elevenkät.** Kommunfullmäktige använder statistik i Kolada och Skolinspektionens elevenkät som uppföljning av om verksamheten rör sig mot fastställda mål. Det är viktigt att det är rätt uppgifter som lämnats och att enkätsvaren ger en rättvis bild av elevernas uppfattning. I intervjuerna framkom att uppgifterna i den offentliga statistiken inte stämmer. Det är en betydande skillnad mellan elevernas svar mellan kommunens egna enkätundersökningar och Skolinspektionen. En fördjupning i vad skillnad består krävs innan slutsatser kan dras om elevernas uppfattning.

Bilagor

- Bilaga 1: prislista Interkommunal ersättning 2023
- Bilaga 2: Interkommunal ersättning. Procentuell skillnad per nationellt program mellan Västernorrlands kommuner och JGY, år 2023.

Bilaga 1: prislista Interkommunal ersättning 2023 mm

Program/inriktning	Ersättning Fristående skolor inkl måltider 2023 (kr/helår)	Samverkansområde ts bidragsbelopp 2023 (kr/helår)	JGY prislista för interkommunal ersättning 2023 (kr/helår)	Ort	Diff Västernorrland - JGY	Avvikelse, procentuell
Barn- o fritidsprogrammet	112 400 kr	120 753 kr	104 400 kr	Östersund	- 16 353 kr	-14%
Bygg- o anläggning, utom anläggningsfordon	143 200 kr	149 112 kr	144 480 kr	Östersund	- 4 632 kr	-3%
Bygg- o anläggning, anläggningsfordon	212 100 kr		199 800 kr	Bräcke		
El- o energiprogrammet	134 800 kr	136 810 kr	133 920 kr	Östersund	- 2 890 kr	-2%
Ekonomiprogrammet	93 300 kr	95 724 kr	92 580 kr	Östersund	- 3 144 kr	-3%
Estetiska programmet, utom musik	124 300 kr	164 046 kr	135 300 kr	Östersund	- 28 746 kr	-18%
Estetiska programmet; musik	158 100 kr	146 204 kr	172 320 kr	Östersund	26 116 kr	18%
Fordons- o transport, utom transport	157 300 kr	163 847 kr	193 680 kr	Åre	29 833 kr	18%
Fordons- o transport, utom transport	157 300 kr	163 847 kr	148 260 kr	Östersund	- 15 587 kr	-10%
Fordons- o transport, transportinriktning	208 600 kr	203 798 kr	219 000 kr	Ragunda	15 202 kr	7%
Fordons- o transport, transportinriktning	208 600 kr	203 798 kr	196 500 kr	Östersund	- 7 298 kr	-4%
Fordons- o transport, transportinriktning Snö	208 600 kr		183 240 kr	Åre		
Försäljnings- och serviceprogrammet (fr.o.m. HT22)	109 200 kr	105 995 kr	109 860 kr	Östersund	3 865 kr	4%
Handels- o administrationsprogrammet	109 500 kr	115 207 kr	109 860 kr	Östersund	- 5 347 kr	-5%
Hantverksprogrammet frisör	137 700 kr	145 369 kr	131 460 kr	Östersund	- 13 909 kr	-10%
Hotell- o turismprogrammet	121 800 kr	139 613 kr	174 000 kr	Åre	34 387 kr	25%
Hotell- o turismprogrammet	121 800 kr	139 613 kr	125 520 kr	Östersund	- 14 093 kr	-10%
Humanistiska programmet	98 900 kr		111 060 kr	Östersund		
Introduktionsprogrammet IMIND/IMA		172 492 kr	190 260 kr	Bräcke	17 768 kr	10%
Introduktionsprogrammet IMIND/IMA		172 493 kr	161 880 kr	Ragunda	- 10 613 kr	-6%
Introduktionsprogrammet IMIND/IMA		172 493 kr	184 020 kr	Åre	11 527 kr	7%
Introduktionsprogrammet IMIND/IMA		172 493 kr	152 220 kr	Östersund	- 20 273 kr	-12%
Introduktionsprogrammet IMSPR/IMS		177 344 kr	122 460 kr	Östersund	- 54 884 kr	-31%
Industri tekniska programmet	169 800 kr	191 866 kr	225 060 kr	Ragunda	33 194 kr	17%
Industri tekniska programmet	169 800 kr	191 866 kr	173 640 kr	Östersund	- 18 226 kr	-9%
Naturbruksprogrammet inr djurvård (fr.o.m. HT22)	217 600 kr	292 264 kr	196 920 kr	Krokom	- 95 344 kr	-33%
Naturbruksprogrammet inr hästhållning (fr.o.m. HT22)	249 000 kr	292 264 kr	241 800 kr	Krokom	- 50 464 kr	-17%
Naturbruksprogrammet inr lantbruk	247 000 kr	339 026 kr	252 540 kr	Krokom	- 86 486 kr	-26%
Naturbruksprogrammet inr naturturism (fr.o.m. HT22)	248 600 kr		229 200 kr	Krokom		
Naturbruksprogrammet inr skogsbruk (fr.o.m. HT22)	272 100 kr	344 221 kr	251 940 kr	Krokom	- 92 281 kr	-27%
Naturvetenskapsprogrammet	102 100 kr	110 979 kr	108 420 kr	Östersund	- 2 559 kr	-2%
Naturvetenskapsprogrammet spets		149 078 kr				
Restaurang- o livsmedelsprogr	158 200 kr	151 877 kr	147 480 kr	Åre	- 4 397 kr	-3%
Restaurang- o livsmedelsprogr	158 200 kr	151 877 kr	155 820 kr	Östersund	3 943 kr	3%
Samhällsvetenskapsprogrammet	94 700 kr	97 646 kr	99 960 kr	Östersund	2 314 kr	2%
Sjöfartsprogrammet		178 007 kr				
Teknikprogrammet	109 300 kr	117 013 kr	101 640 kr	Östersund	- 15 373 kr	-13%
VVS- och fastighetsprogrammet.	143 700 kr	146 036 kr	172 620 kr	Östersund	26 584 kr	18%
Vård- och omsorgsprogrammet	118 800 kr	120 862 kr	125 940 kr	Östersund	5 078 kr	4%

Bilaga 2: Skillnad interkommunal ersättning

